

Životní styl adolescentních matek

Adéla Micenková

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adéla MICENKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Životní styl adolescentních matek**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti adolescence a mateřství.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního a částečně kvantitativního výzkumu (polostrukturovaný rozhovor a dotazník)

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FÜRST, M. Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0

HOSKOVCOVÁ, S. Psychická odolnost předškolního dítěte. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8

KALIVODOVÁ, E. V bludném kruhu. Mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-8642-949-0

MACEK, P. Adolescence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7

POUTHAS, V. Psychologie novorozence. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-960-8

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavla Valachová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. ledna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2. 5. 2010

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

¹⁾ Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Ve své práci se zabývám životním stylem matek, které měly dítě ve věku do dvaceti let. V teoretické části rozebírám adolescenci jako vývojové období, mateřství, rodičovství nebo vztah mezi matkou a dítětem. Přináším také přehled sociálního zabezpečení pro matky s dětmi a statistiku plodnosti na území České republiky podle stáří žen, vzdělání apod. V praktické části se snažím porovnat, jak se od sebe liší životní styl matek adolescentních a matek, které měly dítě po dvacátém šestém roku života. Chci zjistit, zda a proč se mezi těmito skupinami objevují rozdíly a zda se adolescentní matka věnuje dítěti stejně intenzivně a zodpovědně jako matka zralejší.

Klíčová slova: adolescent, rodičovství, mateřství, role matky, role otce

ABSTRACT

In this work I am dealing with the lifestyle of mothers who had baby at the age of less than 20 years. In the theoretical part, adolescence as a development stage, maternity, parenthood and the relationship between mother and child are analysed. Besides, an overview of the social welfare for mothers with children and statistics of fertility in the Czech Republic are provided. In the practical part, I am trying to compare the lifestyle of adolescent mothers and those who had child when they were over 26 years old. The aim is to discover whether and why there are differences between these two groups, and whether the adolescent mother takes care of the child with the same responsibility as the mature one.

Keywords: adolescent, parenting, motherhood, mother's role, father's role

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do systému STAG jsou totožné.

Poděkování patří Mgr. Pavle Andrysové, Ph.D., které mi poskytla velmi cenné rady a doporučení a tím mi pomohla při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ADOLESCENCE.....	12
1.1 OBDOBÍ ZMĚN A ÚKOLŮ.....	12
1.2 PRŮBĚH ADOLESCENCE	14
1.3 ADOLESCENT JAKO RODIČ	16
1.4 DLOUHODOBÉ PARTNERSKÉ VZTAHY.....	17
2 TĚHOTENSTVÍ.....	18
2.1 RIZIKOVÉ VLIVY	19
3 RODIČOVSTVÍ	21
3.1 RODIČOVSKÁ ROLE.....	22
3.2 VZTAH MATKY A DÍTĚTE.....	23
3.3 VÝCHOVNÉ PŮSOBNÍ	24
4 PORODNOST V ČR.....	26
4.1 PODLE VĚKU MATKY	26
4.2 PODLE VZDĚLÁNÍ MATKY	27
4.3 DĚTI NAROZENÉ MIMO MANŽELSTVÍ.....	28
5 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ MATEK.....	30
5.1 PORODNÉ	30
5.2 MATEŘSKÁ DOVOLENÁ.....	30
5.3 RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK	32
5.4 PŘÍDAVEK NA DÍTĚ	33
5.5 OSTATNÍ.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
6 VÝZKUM.....	35
6.1 CÍL VÝZKUMU	36
6.2 DRUH VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ METODA.....	36
6.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	36
6.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	37
6.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	38
7 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	40

7.1	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	40
7.2	VÝSLEDKY Z KVALITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU.....	59
	ZÁVĚR	65
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70
	SEZNAM GRAFŮ	71
	SEZNAM TABULEK.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Tato práce se dělí na dvě části - teoretickou a praktickou. V první části se zabývám adolescencí, jejím průběhem a vývojovými úkoly, které mají jak biologický, tak psychologický, ale i kulturní rozměr. Popisuji, zda jsou adolescenti schopni navázat trvalejší heterosexuální vztahy a jak na ně působí, či jak zvládají, případně rodičovství. V další kapitole teoretické části rozebírám těhotenství, popisuji, co je pro plod dítěte v těhotenství nejlepší a jakým rizikovým vlivům jej může matka vystavit a tím ovlivnit jeho vývin. Následně se zabývám rodičovstvím a nezbytnými podmínkami zdravého duševního vývoje dítěte, charakterizuji vztah matky a dítěte a zmiňuji také výchovné působení a jeho optimální a negativní vliv na dítě a jeho rozvoj. Ve čtvrté kapitole uvádím, pro zajímavost a lepší přehled celkové situace v České republice, výsledky Českého statistického úřadu, které zachycují porodnost v naší zemi mezi lety 1995 a 2007 a to převážně podle věku a vzdělání matek. Na závěr teoretické části jsem vytvořila přehled sociálního zabezpečení, které je poskytováno ženám s dětmi.

V praktické části přibližuji životní styl adolescentních maminek, pomocí smíšeného kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Matky, na které jsem se zaměřila, otěhotněly neplánovaně buď z důvodů zanedbání antikoncepce nebo kvůli jejich nedbalosti. Pro lepší přehlednost porovnávám skupinu mladých maminek s ženami, které své dítě plánovaly a měly jej až po dvacátém šestém roce života. Touto prací, a hlavně mým výzkumem, chci upozornit na problematiku adolescentních matek v současné společnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ADOLESCENCE

Termín adolescence je odvozen z latinského slova *adolescere*, které **znamená dorůstat, dospívat, mohutnět**. Označení *adolescenti*, které je typické pro psychologii, se v českém jazyce obvykle nahrazuje označením *dospívající* či *dorost*, které je příznačné pro lékařské vědy, a také s širším pojmenováním *mládež*, které je charakterističtější pro sociologii a pedagogiku. Časově vyplňuje druhé desetiletí života člověka a přesné vymezení a charakteristika tohoto období se u mnoha autorů liší. V evropské psychologii se adolescence tradičně oddělovala od *pubescence* (neboli *dospívání*) a ta se obvykle ohraničuje časovým intervalem 11-15 let. *Adolescence* (neboli *mládí*) je pak většinou datována od 15 do 22 let (Macek, 2003).

Současná odborná terminologie se také čím dál tím více přiklání k označení, které dominuje hlavně v amerických publikacích, kde se *adolescencí* chápá široké období *dospívání* od cca 12 až do 20 let a tradiční označení *puberta*, popřípadě *pubescence*, se ponechává pro první fázi *adolescence*. Tu lze charakterizovat především biologickými změnami, a to výrazněji než následující etapu *dospívání* (Řehulka, Řehulková 2001).

Podle Macka (2003) je toto období *mládí* i *dospívání* současně a je považováno za přechod mezi *dětstvím* a *dospělostí*. Základním znakem *adolescence* je dokončení *pohlavního dozrání*, *fyzický* a *duševní rozvoj* a *sociální učení*. V porovnání s předchozím obdobím *dětství* se výrazněji rozvíjí základní schopnosti člověka jako *symbolizace*, *anticipace*, *zástupné učení*, *sebereflexe* a *seberegulace*. Toto období lze dále rozdělit a diferencovat na tři fáze: *časnou adolescenci*, *střední adolescenci* a *pozdní adolescenci*.

1.1 Období změn a úkolů

Startem do *adolescence* jsou biologické a fyziologické změny v organismu, konkrétně *pohlavní dozrání*. Období *dospívání* lze brát jako čas pro splnění vývojových úkolů. Ty mají psychologickou, biologickou, ale také kulturní dimenzi a ty, které nyní uvedu, se hodí pro současnou evropskou a severoamerickou kulturu. V jiné části světa by mohly být v řadě aspektů odlišné. Modifikovaný přehled základních vývojových úkolů, jak je definoval R.J. Havighurst jsou:

- Akceptování vlastního těla, fyzických změn, včetně *pohlavní zralosti* a *pohlavní role*.

- Kognitivní komplexita, flexibilita a abstraktní myšlení - schopnost užívat intelektový potenciál v běžné každodenní zkušenosti.
- Uplatnění emocionálního a kognitivního potenciálu ve vrstevnických vztazích, schopnost a dovednost vytvářet a udržovat vztahy s vrstevníky obojího pohlaví.
- Změna vztahu k dospělým (rodičům, dalším autoritám) - emocionální závislost je nahrazena autonomií, popřípadě vzájemným respektem či spoluprací.
- Získání představy o ekonomické nezávislosti a směřování k určitým jistotám, které s ní souvisejí - k volbě povolání, k získání základní profesní kvalifikace, k ujasnění představ o budoucí profesi.
- Příprava pro partnerský a rodinný život a získání zkušeností v erotickém vztahu.
- Rozvoj intelektu, emocionality a interpersonálních dovedností zaměřených ke společnosti - tj. získání kompetence pro sociálně zodpovědné chování.
- Představa o budoucích prioritách v dospělosti, jako jsou důležité osobní cíle a styl života.
- Ujasnění systému hodnot, reflexe a stabilizace vlastního vztahu ke světu a životu (Macek 2003).

*„Za základní vývojový úkol spojovaný s obdobím adolescence je od dob E. H. Eriksona považováno **dosažení identity**. Problém identity je tu chápán jako aktuální krize vztahu k sobě samému. Je to reakce na zmatek (confusion), vyvolaný novými vnitřními pocity spjatými s dospíváním (sexuální dozrávání) a s novými požadavky prostředí (normy, role a pravidla světa dospělých, vrstevnický tlak a úsilí o ocenění ze strany druhých). Identita pak znamená především nové sjednocení - jednak dosavadních osobních zkušeností (kognitivní a emocionální), reflektovaných i neuvědomovaných (pudových) potřeb, výkonové kapacity a sociálních rolí do konzistentního celku“ (Macek, 2001, str.20).*

Podle Vágnerové (2000) se v adolescenci odehrává několik důležitých proměň. Jedna z podstatných změn je pohlavní styk, kde za nepříznivých podmínek patří i početí dítěte, což je považováno za předčasné. Dále zmiňuje dva sociální mezníky, přičemž prvním je ukončení povinné školní docházky a druhým je dovršení přípravného profesního období. To je následováno nástupem do práce a dosažením ekonomické samostatnosti (nejdříve jí dosahují učni, nejpozději vysokoškoláci), která je v dnešních sociokulturních podmínkách

považována za jeden z důkazů dospělosti a také za předpoklad pro přiznání větších práv. Další změnou je dosažení plnoletosti. Tu nelze brát jen jako právní charakteristiku, ale také jako sociální mezník dospělosti. Podle práva je člověk v 18-ti letech již dospělý a tudíž i zodpovědný za své jednání.

1.2 Průběh adolescence

V přemýšlení adolescentní mládeže se často objevují otázky „Kdo jsem?“ „Kam patřím?“ či „Kam směřuji?“. Člověk se celý svůj život setkává s mnoha osobami, zážitky či problémy, se kterými se musí vyrovnat. Všechno co zažije, má přímý i nepřímý dopad na jeho identitu, která se mění v závislosti na vnějších podmínkách a vyzrálosti člověka.

U adolescentů probíhají změny jak v kognitivní, tak i v biologické a sociální oblasti. Začínají stále více pociťovat potřeby vrstevnických vztahů a navazování kontaktů s jinými lidmi, neboť tak mohou porovnávat různé postoje a tím nacházet své vlastní. Změny, které toto období přináší, vyvolávají častější sebereflexe a hledání sounáležitosti k určité sociální skupině. Toto období poskytuje čas při hledání sebe samého a smyslu svého života. Zde se adolescenti snaží odpovídat na otázky svojí existence a **formuje se identita** člověka do ustálenější podoby (Zacharová, Lukšík, 2001).

M.Furst (1997, s.150) ve své knize uvádí že: *„Identita já se může uskutečnit jen bezvýhradným a vážným uznáním výkonu mladistvého. Není-li mu dána možnost, aby se rozvíjel, nebo byl uznáván ve své identitě, pak se bude bránit a bojovat o své uskutečnění. Existují-li pochybnosti o vlastní identitě, pak dochází nečistě ke kriminálním nebo psychotickým epizodám. Mnoho mladistvých, kteří se nedokážou vyrovnat s přijatými rolmi, vnucenými jim neúprosnou standardizací, utíká. Prchají ze školy, z pracoviště do samoty, do part, do kriminality, do drogového prostředí. Aby prolomili nemožnost dospět k vlastní identitě, spojují se mladiství často do skupiny nebo se identifikují s filmovými herci, hvězdami popu, guru atd.“* Vágnerová (2000) zastává názor, že mnohdy nejde o samostatné hledání vlastní identity, ale o pouhé převzetí nějakého modelu, který je typický pro určitou skupinu. K identitě patří také vztahy k jiným lidem, neboť člověk je definován tím, ke komu patří.

Důležitou součástí adolescentní identity je také **tělesný vzhled**. I přes to, že již jejich tělo neprochází žádnou velkou proměnou, zaobírá se jím dospívající v mnoha případech velmi hojně a často. Dalo by se mluvit až o narcistním zaměřením. Pokud tělo odpovídá aktuální-

mu ideální krásy, vytváří tak oporu vlastního sebevědomí. Tento kult těla je navíc podporován obecně platným, sociokulturním standardem vysoké hodnoty mládí a fyzické krásy. V adolescenci je člověk v ideální fázi, neboť jeho tělo je obvykle pěkné či dokonce krásné a slouží mu bez problémů (Vágnerová, 2000).

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, jedna z důležitých proměn, která v životě v tomto období nastane je **první pohlavní styk**. S počátkem sexuálního života je spojeno velké riziko, že dívka otěhotní. Dívky v tomto věku dokonce často využívají této možnosti, či dokonce přímo těhotenství, jako způsobu manipulace s partnerem, a to buď v nefunkčním vztahu či jako prostředek k uzavření manželství. Adolescent není na dlouhotrvající vztah ještě zcela připraven a často jde pouze o zamilovanost nebo romantickou lásku, která se časem rozpadne.

Oproti mladšímu školnímu věku se v průběhu adolescence a puberty mění chápání dospívajících. Pro jejich vztah a názor na rodičovský model nahlížení na svět a celkový systém společnosti je typická určitá míra kritičnosti. Začínají si postupně uvědomovat rozdíly mezi tím, co dospělí hovoří a co od nich požadují, kterých si do té doby nevěšovali (Zacharová, Lukšík, 2001). V adolescenci se mění také **postoj k budoucnosti**. Od dospělých se výrazně liší, a to hlavně v tom, že dospívající se cítí k budoucím možnostem svobodní a ví, že si můžou vybrat, i když některé role nechávají prozatím nenaplněny, zatímco rodiče mnohdy význam budoucnosti přeceňují. Podle nich by se jim měla podřídit převážná část současné aktivity. Toto lze považovat za jeden z potenciálních konfliktů mezi generací dospívajících a dospělých. Adolescenti totiž žijí naplno a přítomnost pro ně nemá pouze význam přípravy na blízkou dospělost. Současnost i budoucnost jsou pro ně stejně důležité (Vágnerová, 2000).

Podle Macka (2003) má také pojem **krize** v adolescenci svůj specifický význam. Je obdobím, kde je adolescent „vtažen“ do procesu volby a rozhodování v důležitých oblastech současného a budoucího života jako je přesvědčení, vztahy či volba povolání. Jinak řečeno, je to proces aktivního hledání a objevování. Závazek vyjadřuje investici a současně zodpovědnost v důležitých oblastech života. Člověk přijímá určitý cíl a tím i program.

Pozice adolescentů v posledním desetiletí je zcela jedinečná. Jsou první generací dospívajících, která není zatížena přímou zkušeností s mocí totalitního režimu a s omezováním osobní svobody ze strany státu. Tím, že se společnost od konce 90.let přeměnila, byl vytvo-

řen mimořádný prostor pro seberealizaci, avšak zároveň jen málo pevných a záchytných bodů, které by navzovaly pocit bezpečí. To se stalo podstatným znakem jejich socializace. V období jejich dětství (90.léta), kdy přirozeně vyžadovali a často nekriticky přijímali autoritu světa dospělých, zažívali jejich rodiče a učitelé vysokou míru nejistoty. Tím, že se radikálně změnily životní podmínky a začaly se uplatňovat nová pravidla, normy a hodnoty ve společenském i osobním životě, se u nich projevila krize sociální a často i osobní. To způsobilo, že se mezigenerační přenos nevyhnul kolektivní paměti, která přenesla symptomy totalitní a posttotalitní psychiky, jako je např. nedůvěra ve vlastní schopnosti, přenášení zodpovědnosti za vlastní chování na druhé, ale i přetrvávající nedůvěra v úřady a instituce (Macek, 2001).

1.3 Adolescent jako rodič

Adolescentní rodičovství se považuje za předčasné. V adolescenci dominují jiné potřeby, především tendence k emancipaci od rodiny, vztah s vrstevníky a seberealizace v profesní i zájmové oblasti. Rodičovství bývá v tomto věku většinou neplánované a velice často nechtěné. Subjektivně představuje zátěž, která je způsobena ztrátou různých možností a vznikem povinností, které adolescent nečekal a tudíž není připravený. Pro rodičovskou roli nebývá většinou ani zralý. Dítě se rodí v době, kdy identita samotných rodičů je ve fázi rozvoje. V této situaci bývají citlivější, jejich vývoj se může nevhodnou zátěží narušit. Adolescenti často nevědí, jaké povinnosti narození dítěte přináší a představují si rodičovství velice idealizovaně. Rozpor mezi nejasným, idealizovaným očekáváním a skutečností vede k obránám, které pomáhají situaci subjektivně řešit. Ne vždy adolescenti svou roli zvládají a mnohdy ji ani vnitřně nepřijmou a nedovedou se s ní identifikovat. Dítě se pak nestává součástí jejich osobní identity. Subjektivně nadměrná dávka povinnosti i omezení se může projevit nespokojeností s nově vzniklou situací (Vágnerová, 2000).

Podle Čačky (2000) mívají mladiství některé typické rysy, které vyplývají z jejich nezralosti. Nebývají dost pozorní a zodpovědní, mladé matky jsou méně empatické, méně se angažují a projevují menší iniciativu a vynalézavost. Nejsou dostatečně motivované věnovat dítěti patřičnou péči. Svou rodičovskou roli tedy obvykle vnitřně nepřijímají a dítě tak ani zdaleka netvoří součást jejich identity.

Mnozí mladí lidé chtějí studovat, budovat si profesní pozici a pěstovat si určité ekonomické zázemí. Teprve pak plánují děti. Z psychologického hlediska může být rodičovství dvou

zralejších dospělých kvalitnější. Z biologického hlediska se však takový posun považuje za nevýhodný. Zralejší rodiče se ale dítěti více věnují, bývají mnohem citlivější a empatičtější k jeho potřebám. Rodičovství jim celkově přináší větší uspokojení (Vágnerová, 2000).

1.4 Dlouhodobé partnerské vztahy

Na prahu dospělosti jsou sice již někteří dospívající schopni navazovat trvalejší heterosexuální partnerské vztahy, založit si rodinu a vytvořit z ní citové zázemí, většina adolescentů však reálně po manželství netouží. Leda pokud není kompenzováno nějakým „únikem či ziskem“, např. odpoutáním od rodiny, nenabízí-li citové zázemí nahrazující nefunkční rodinu apod. Někdy to bývá také recese či zkratkovité jednání z potřeby rizika a touhy po něčem novém. Takový vztah nebývá obvykle natolik stabilní, aby odolal s tím spojené zátěži, o které měli jen idealizované představy. V průběhu dospívání pak často vznikají i jiné přátelské a milenecké vztahy, které nakonec uspíší odloučení (Čížková a kol., 2000).

Dnes již také není volba partnera tak silně ovlivňována rodičovskou autoritou, jako tomu bylo kdysi. V dnešní době je již individuální svoboda v tom, kterého partnera si zvolíte. Málo který pár odkládá pohlavní styk až po uzavření manželství a většina adolescentů má kolem 16 až 18 let první sexuální styky za sebou a vede více či méně pravidelný pohlavní život.

2 TĚHOTENSTVÍ

Těhotenství je proces, kterým žena zplodí nového potomka či potomky. Trvá přibližně 38 týdnů od oplodnění a je rozděleno do tří trimestrů. Začíná početím, což je proces oplodnění a zformování zygoty, a končí porodem (přirozeným nebo císařským řezem) nebo také potratem či plánovaným přerušáním - interrupcí.

Pro rozvoj plodu je důležité spojení s mateřským organismem, který jej po celou dobu prenatálního života ovlivňuje. Funkci spojení mezi matkou a plodem plní placenta. Vzhledem k tomu, se jakákoliv změna ve vnitřním prostředí organismu matky projeví i v organismu plodu. Tímto způsobem se přenáší např. signál intenzivní emoční reakce matky na plod. Proto může plod trpět stresem matky. Děje se tak pomocí metabolických, např. hormonálních, změn v krvi, která prochází placentou a je hlavním komunikačním kanálem mezi matkou a plodem. Dalšími možnostmi jsou pohybové a tlakové změny, zvukové podněty apod. (Vágnerová, 2000). Doporučuje se, aby matka byla v těhotenství šťastná, žila v pohodě a očekávala dítě s velkou radostí, neboť, jak píše Nakonečný (2003), plod s tělem matky tvoří skoro úplnou fyziologickou jednotu a jde zde i o jisté psychické souznění.

Matka by se proto, podle mého názoru, o sebe v tomto období měla nadstandardně starat, dbát na správnou výživu a zdravý styl života, nevystavovat se rizikovým vlivům a hlavně se vyhýbat emocionálně a psychicky náročným situacím. To však je u adolescentních matek, které své těhotenství neplánovaly a většinou ještě studují, bydlí u rodičů a často nemají stálého partnera, se kterým by chtěly strávit zbytek svého života, skoro nemožné. S otěhotněním pro ně nastane období mnoha důležitých rozhodnutí ale i stresových situací, kdy musí naplánovat jak dítě finančně zajistí, kde budou bydlet, co budou dělat s nedokončenou školou apod.

Ultrazvukovým vyšetřením se dá prokázat, že dítě reaguje na matčiny prudší pohyby i na její intenzivní emoce. Největším stresem je poté porod. Podle moderních názorů by měl být k dítěti maximálně šetrný. Vypracovávají se postupy, které zmírňují porodní bolesti žen, porodní sály se ztišují, zastíňují, rodí se do vody, která je stejně teplá jako voda plodová (Matoušek, 2003).

2.1 Rizikové vlivy

Nepříznivě ovlivňovat vývoj organismu dítěte a dokonce i způsobovat nejrůznější abnormality, může v těhotenství mnoho vlivů. Patří zde užívání drog, konzumace alkoholu, kávy a řady dalších chemických látek, včetně některých léků. Negativně ovlivnit plod dítěte může také rentgenové a ionizující záření, nehoda a nemoc matky, jako jsou např. viry při zarděnkách nebo spalničkách. Uškodit dítěti může také psychický stav matky, její deprese či úzkosti. Důsledky vlivu těchto faktorů bývají tím závažnější, čím déle působí. Kouření těhotné ženy bývá spojováno se spontánními potraty, předčasnými porody, vrozenými vývojovými vadami či syndromem náhlého úmrtí novorozenců apod. Každá dávka nikotinu vede k poruchám prokrvení placenty a následně nedostatečnému zásobení nenarozeného dítěte kyslíkem a ostatními živinami. Požívání alkoholu (30 g denně, to je cca 3 dcl vína; 15g, to je půl litr dvanáctistupňového piva) vyvolává fetální alkoholový syndrom, což jsou tělesné vady, poškození orgánů, včetně mozku, snížený intelekt, poruchy chování apod. V těle nenarozeného dítěte totiž alkohol zhoršuje využití kyslíku a energie pro stavbu mozkových buněk a ostatních orgánů v těle (Čačka, 2000).

V praktické části se zaměřuji také na tuto oblast rizikových vlivů. Zkoumala jsem, zda adolescentní matky v těhotenství pily alkohol či kouřily a z mých závěrů je bohužel patrné, že 70% dotazovaných v těhotenství opravdu kouřilo a 90% požilo alkohol.¹ Žádné z dětí respondentek však naštěstí nemá žádné vážné následky.

Koukolík (2008) uvádí, že v současnosti je právě fetální alkoholový syndrom jednou z nejčastějších příčin mentální retardace v Evropě. Vyznačuje se charakteristickým obličejem, opožděným růstem a vývojovým poškozením mozku. Hlava těchto dětí je malá, mají oploštělou tvář, krátký nos, drobné odchylky ušních lalůčků, tenký horní ret a malou dolní čelist. Při porodu je jejich váha nízká a jsou celkově menší. Všechny změny, od poruchy jemné motoriky až po různé stupně duševní zpozdilosti, jsou trvalé a děti z nich nevyrostou.

Jsou také ženy (momentálně se jejich počet odhaduje na 10%), které v době těhotenství užívají marihuanu. Látky, které jsou v ní obsažené, se přes placentu dostávají přímo

---

¹ Třináctá až šestnáctá výzkumná otázka v dotazníkovém šetření.

k plodu. Pokud matka tuto látku užívá dlouhodobě, může to vést k porušení zásobení plodu kyslíkem z placenty a tím i ke zhoršení jeho růstu. To pak vede k narození dětí s nízkou porodní váhou. Je zde také riziko, že vývoj mozku takovýchto dětí bude horší a je zvýšené nebezpečí předčasného porodu. Je možné, že užívání marihuany v těhotenství je také jedním z rizikových faktorů náhlého úmrtí dítěte, zhoršení tělesného růstu, paměti, IQ a schopnosti učení (www.tehotenstviaz.cz) [cit. 2010-03-07].

3 RODIČOVSTVÍ

Rodina je jedinečnou a nenahraditelnou institucí. Již kolem osmi let se lidé se dokáží chovat rodičovsky. Rodičovské chování je u člověka i u zvířat podmiňováno hormonálně, a to dokonce i u samců. Toto chování má kromě složky vrozené i složku naučenou. Např. opice, které nezažily péči jejich matky, nejsou schopny vychovat vlastní mláďata. Většinou se k nim chovají agresivně, nebo si jich vůbec nevšímají (Matoušek, 2003). Oba rodiče ovlivňují vývoj dítěte biologicky (tj. geneticky) i psychicky. Dědičná výbava jedince je daná, ale psychický vývoj dítěte se dá ovlivnit ve větší míře. Záleží na postoji rodičů k tomuto dítěti, na jejich zkušenostech, hodnotovém systému i aktuálních potřebách. Rozhodnutí mít dítě by mělo vycházet ze společné rozvahy dvou partnerů (Vágnerová, 2000).

Za **nezbytné podmínky zdravého duševního i tělesného vývoje** se považuje fakt, že jsou stále přítomni vysoce citově angažovaní rodiče dítěte, ale také bezpečí domova, které poskytuje stabilní a chráněné prostředí. Obojí může dítěti nenahraditelně poskytnout jen rodina. Dozajista však není ideální, pokud matka vychovává dítě bez partnera, bydlí u svých rodičů, mnohdy v nedostatečných prostorách i s dalšími členy rodiny a sama ještě není dostatečně zralá. Dítě se sice v rodině učí mnoha dovednostem, které nejsou závislé na pohlaví, ale také své sexuální roli. Pro toto učení je zásadním obdobím předškolní věk a podstatnou podmínkou úspěchu je přítomnost rodičovského vzoru, který je dobře přijímán. Pro formování sexuální role je zásadní i kontakt s rodičem opačného pohlaví. Pokud dívka nemá v dětství na očích matku, či její náhradu, málokdy se z ní stane společensky vyrovnaná a kompetentní žena a chlapec se jen stěží bude orientovat v tom, co je správné mužské chování, nebude-li v rodině vystaven přímému vlivu otce či jiného muže.

Rodiče se liší v tom, v jakém poměru je v jejich výchově zastoupeno porozumění a tolerance bez kritických připomínek, či naopak právě určitá omezení či zábrany nebo kolik demokracie připouští v rámci rodinného života. Liší se ve vřelosti vůči dítěti, ve srozumitelnosti příkazů, ve svých očekáváních a požadavcích vzhledem k vývojovému stupni dítěte a v intenzitě, s jakou kontrolují chování dítěte (Matoušek, 2003).

Brát v úvahu je třeba i **rodičovství svobodné matky**. V tomto případě je nutné, aby se rozlišovalo, zda jde o matku, která se dobrovolně rozhodla, že bude mít okolo třicátého roku dítě za svobodna nebo jde o mladou svobodnou matku. Ty jsou totiž většinou typické tím, že své těhotenství neplánovaly a je způsobeno zanedbáváním nebo selháním antikoncepce.

Jejich partneři bývají často letmé známosti. Po narození dítěte se vztah k partnerovi, čili otci dítěte, pro obě skupiny žen stává nelehký až konfliktní. Ženy v našich podmínkách jednoznačně dávají přednost vztahu manželskému před postavením svobodné matky (Čačka, 2000).

3.1 Rodičovská role

Velmi důležitou součástí identity dospělého člověka je rodičovská role. Je to role, která je primárně biologicky podmíněná a psychicky i sociálně významná. Má podstatný vliv na uvažování člověka, jeho osobnost, emoční prožívání, mezilidské vztahy i na další role. Rodičovská role, a zejména mateřská, je sociálně vysoce ceněna. V rámci této role společnost od rodiče očekává přijetí rozumově akceptované osobní zodpovědnosti a emoční zainteresovanost na dítěti (Vágnerová, 2000).

role matky

Společnost má ve vztahu k matkám dost vysoká, a v něčem až nerealistická, očekávání. Jako dobrou matku si společnost standardně představuje ženu, která je ve své roli zcela šťastná a její dítě, i péče o něj, jí naplňuje pouze pozitivními city. Ve skutečnosti však mateřství často přináší i problémy a péče o malé dítě tak nemusí být spojována vždy jen s kladnými pocity. Může být velice unavující či frustrující a prožívána jako stereotyp. Jeli-kož idealizující očekávání společnosti neodpovídá reálným možnostem, může to vést ke zklamání, vyvolává pocity viny nebo stimuluje hledání jiného viníka a celkově zvyšuje tendenci reagovat nějakým obranným mechanismem (Vágnerová, 2000).

Podle Kiczkové (2006) mateřská práce začíná reakcí na reálně existující dítě v určitém sociálním prostředí. Být matkou podle ní znamená, že určitá osoba přebírá zodpovědnost a starostlivost o dítě a práce s tím spojená se stává pravidelnou a podstatnou součástí jejího života. Matkou se stává takový člověk, který na sebe přebírá uspokojení požadavků vyrůstajících z nároků a potřeb dítěte, ale i ze sociálního prostředí, které na ní klade požadavky a očekávání. Matka má povinnost zodpovídat za obranu, rozvoj a sociální akceptovanost dítěte aktivitami, jako je láska, starostlivost a výchova. Stejně tak je důležité sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a které na matku klade požadavky a očekávání související s vládnoucí představou mateřství v konkrétní historické době, kultuře, etnicitě apod. Matkami ženy nejsou výlučně jen na základě biologického předurčení, respektive proto, že

porodí děti. Matkami se stávají, až když na sebe převezmou a pěstují tento druh vztahu k dětem a vykonávají jistý druh práce.

role otce

Muž se nestává otcem narozením dítěte. Tento proces trvá dlouho a postupně. V dnešní době se muž může účastnit porodu a tím tak dostává možnost vztah k čerstvě narozenému dítěti rozvíjet hned od počátku. Hodně mužů se také v současnosti na roli otce aktivně připravují. Čtou s partnerkou odbornou literaturu o vývoji plodu či o péči o novorozeně nebo společně navštěvují speciální kurzy. Být otcem neznamena jen zabezpečit rodinu finančně, ale hlavně mít o dítě zájem.

3.2 Vztah matky a dítěte

V průběhu sedmi měsíců od narození se mezi maminkou a dítětem vyvíjí vztah, jemuž se říká vazba. Bezpečná neboli jistá vazba chrání děti i v pozdějším vývoji. Tato vazba předpovídá příznivý vztah mezi rodičem a dítětem, v dětství lepší vztahy s vrstevníky, kladný vztah k učitelům, vyšší míru sebeúcty a vyšší míru psychologické odolnosti. Naopak nejistý druh vazby zvyšuje pravděpodobnost problematických vztahů mezi rodičem a dítětem, horší vztahy s vrstevníky v dětství, agresivitu, úzkost a konfliktní vztahy s učiteli (Koukolík, 2008).

Jako podstatný znak vztahu mezi rodiči a dětmi je považována **intenzita a druh vazby**. Vazba se však nesmí zaměňovat se závislostí. Oproti závislosti vede silná vazba k výraznějšímu prozkoumávání okolí a tím, v průběhu doby i k větší nezávislosti dítěte. Pro děti je nejdůležitější jistota vazby. Může však také dojít k tzv. dezorganizované či desorientované formě vazby. Děti tu nemají žádnou pevnou a ucelenou strategii, jak uspokojit potřebu bezpečí v zátěžových situacích, což souvisí s těžko předvídatelným, nekonzistentním chováním rodičů (Hoskovicová, 2006).

Kojenec

Komunikace dítěte s prostředím je nastartována už v prenatálním období. U novorozených dětí se ukazuje jako spouštěč protosociálního chování dítěte (tzn. vrozená schopnost novorozence přitahovat k sobě pozornost maminky) proces zvaný **imprinting**, což je vtištění obrazu matky hned v prvních několika minutách po porodu. Po jeho narození vytváří zá-

klad pro ranou interakci matka-dítě především kojení. Předpoklady pro plynulé pokračování komunikace mezi matkou a dítětem po porodu jsou dány oboustranně.

Nedílným průvodcem jsou dítěti dospělí, kteří s ním jsou v kontaktu. Výkon kojence je závislý na tom, jak dospělý umí zohlednit celý behaviorální a emoční stav kojence a volí optimální nastavení učebních úkolů (Hoskovcová, 2006).

Batole

Na konci prvního roku získává dítě nové pojetí světa. Pochopí stálosti objektů, předmětů a ustanoví si relativně stálý vztah k osobám, které o ně pečují. Podmínkou tak rychlého a složitého vývoje je ovšem dostatečná podnětnost prostředí, ale i jeho přehlednost a stabilní strukturovanost. Nejdůležitější je přítomnost osoby, která zajišťuje kontinuitu něžné, láskyplné a citlivé péče. To je zárukou pocitu bezpečí, který je v dalších letech člověka předpokladem zdravého duševního vývoje.

Dítě v tomto věku je stále nesamostatné a silně závislé na matce či několika jiných dospělých členech rodiny. Ovšem okruh jeho sociálních vztahů je rozšiřován, a to především uvnitř širšího rodinného společenství. Většina dětí si vytvoří rozdílné vztahy k matce, otci, k sourozencům, k prarodičům apod. Dítě si také pozvolna vytváří svou roli v rodině (Langmeier, Krejčířová, 2007).

3.3 Výchovné působení

Ve vývoji dítěte jsou důležité mezníky, které podmiňují proměny jeho chování. Patří zde například rozvoj motorických kompetencí, pochopení stálosti objektů, pochopení sebe samotného, rozvoj komunikace apod. Pro empatickou matku by mělo mít chování dítěte význam signálu, který pochopí a změní pak přístup k dítěti, aby mu umožnila dosáhnout nové rovnováhy. Někdy je velice obtížné rozdělovat chování matek na jednoznačně pozitivní nebo negativní, neboť v tomto směru existuje velká individuální rozmanitost. Proto můžeme za vhodný termín pokládat také spojení „přijatelná matka“. Matka, která je vyloženě nepřijatelná, neumí uspokojovat potřeby dítěte a nedokáže vytvořit potřebnou rovnováhu. Zvyšuje tak riziko vzniku odchylek a určitých potíží ve vývoji v budoucí struktuře osobnosti dítěte (Vágnerová, 2000).

Každý extrém či krajnost, která se objeví ve výchově, působí na velice křehkou dětskou psychiku nežádoucími vlivy. Těm by se optimální působení mělo vyhnout. Pokud se traumatizující výchovná atmosféra a způsob jednání s dětmi změní brzo, je stále naděje, že to přispěje i ke změně prožitků a vnějších projevů. Dětská psychika je totiž poměrně tvárná a poddajná. To je povinností jejich vychovatelů, čili převážně rodičů. Právě nejruznější nedostatky osobností těchto vychovatelů způsobují všelijaké chyby. Mezi ně se řadí například nezáměr, zanedbávání nebo naopak přehnaná starostlivost, která je způsobena vyděšeností a úzkostlivostí rodiče, či až autoritativní kontrola, neustálé obviňování a trestání.

Za nejcennější vlastnosti dobrých vychovatelů jsou považovány: přirozená láska k dětem, porozumění, trpělivost, přiměřené požadavky, důslednost, optimismus a sebedůvěra. Děti, jenž jsou pod vedením vychovatelů, kteří mají právě tyto vlastnosti, mají naději vstupovat do života s důvěrou, jsou citově vyrovnané, přátelské, veselé, dobře spolupracují, jsou také podnikavé, snaživé, vytrvalé a poctivé. Vychovávat děti znamená, že člověk musí vychovávat i sebe. Měl by se také inspirovat z věty „*Méně zásad a více tvořivosti*“ (Čačka, 2000).

4 PORODNOST V ČR

V této kapitole stručně uvedu výsledky Českého statistického úřadu, které jsou získány z výzkumu zachyceném v publikaci *Porodnost a plodnost 2001 - 2005* (zveřejněna dne 1.12.2006) a také z výzkumu *Zaostřeno na ženy a muže*, který se zaměřuje na řadu oblastí ze života mužů a žen za období 1995 až 2007.²

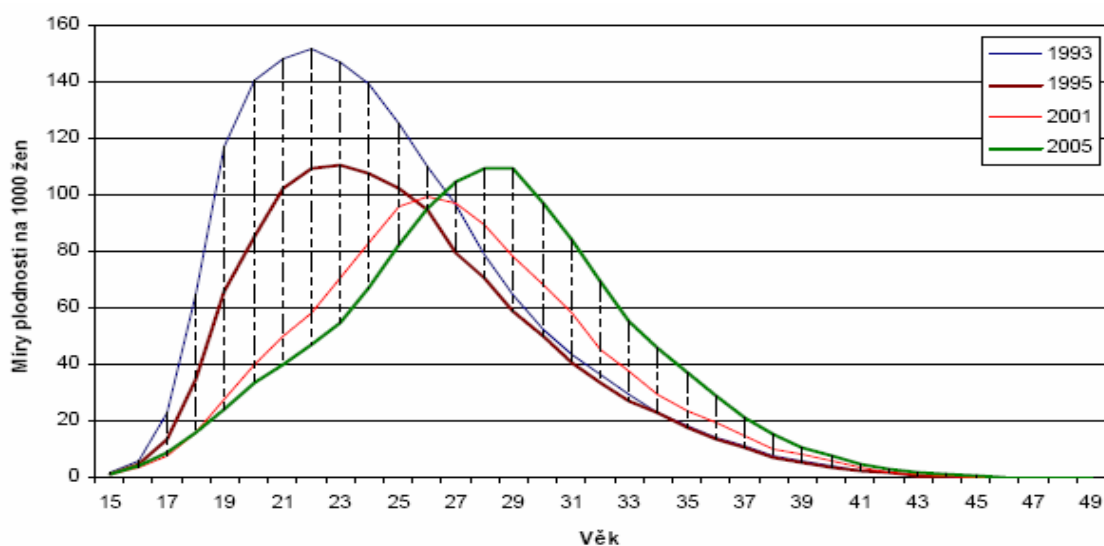
4.1 Podle věku matky

V období let 2001 - 2005 se ve výzkumu Porodnost a plodnost zjistilo, že hlavní těžiště plodnosti se přesunulo z věkové kategorie do 24 let do kategorie věku nad 26 let (do 30-ti let). Již od roku 2002 převýšila intenzita plodnosti ve věkové skupině nad 30 let intenzitu plodnosti ve skupině do 24 let. Vliv věkové skupiny do 19 let na celkovou úroveň v tomto období poklesl na 4% a přitom v roce 1993 byl 13%.

Graf č.1 zachycuje průměrný věk matky u porodu a je z něj zjevné, že věk žen při narození dítěte stoupal. Právě mezi lety 1993 až 2005 stoupl o 3,6 roku na věk 28,6.

zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

Graf č.1 Míra plodnosti

² V tabulce č.1 Počet živě narozených dětí je zahrnut také rok 2008, neboť data byly 31.3.2010 aktualizovány.

Následující tabulka dále zachycuje přesné počty narozených dětí podle věkových skupin. Je z ní zcela patrný vzestup porodnosti v kategorii 25 - 29 let, který své maximální hodnoty dosáhl v roce 2005 a poté mírně poklesl. V kategorii adolescentů nastal výrazný pokles porodnosti mezi lety 1995 a 1999 a v následujících letech se hodnota drží na přibližně stejné úrovni.

Tabulka č.1 Počet živě narozených dětí

Věková skupina žen Age group of women	1993	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet živě narozených dětí Number of live births										
-14	26	14	17	20	26	14	19	19	18	14
15-19	19 062	10 595	4 451	3 775	3 687	3 645	3 483	3 471	3 516	3 596
20-24	53 132	42 126	28 898	22 607	19 919	17 940	16 716	15 884	16 241	16 294
25-29	32 097	27 255	37 467	41 257	42 048	43 047	43 354	41 935	42 169	40 900
30-34	11 705	11 745	14 506	18 421	20 964	25 058	29 699	34 198	40 187	44 005
35-39	4 240	3 655	4 822	5 788	6 008	6 810	7 664	8 861	10 831	12 872
40-44	733	674	723	888	991	1 111	1 228	1 406	1 605	1 828
45-49	30	33	26	29	41	39	44	55	59	57
15-49	120 999	96 083	90 893	92 765	93 658	97 650	102 188	105 810	114 608	119 552
50+	-	-	-	1	1	-	4	2	6	4

zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

4.2 Podle vzdělání matky

S růstem vzdělanosti populace se také měnila struktura dětí podle nejvyššího ukončeného vzdělání matky. Po celé období se zvyšovalo zastoupení žen, které měly vyšší stupeň vzdělání. V roce 1993 mělo pouze 44% žen maturitu či vysokoškolské vzdělání, ale v roce 1995 dosáhlo tohoto vzdělání 57% rodiček. Významně pokles podíl matek se základním vzděláním nebo středním bez maturity.

Vypovídající schopnosti dat jsou však omezené, protože je třeba předpokládat, že reprodukční chování žen různých vzdělanostních skupin se liší, pokud jde o počet dětí a načasování mateřství. Každý roční soubor zahrnuje matky z různých generací a skupin, které se v čase mění. I přes to z výzkumu vyplývá, že ženy s vyšším vzděláním mívají zpravidla méně dětí. Mezi dětmi narozenými matkám, které měly vysokoškolské vzdělání nebo střední vzdělání s maturitou, představovaly ve všech letech sledovaného období (1993 až 2005) děti třetího pořadí asi 7,5 - 9 % a děti čtvrtého a vyššího pořadí pouze 1,5 - 2,5 %. U

žen bez maturity a zvláště u těch, které měly pouze základní vzdělání bylo narození třetího, čtvrtého či dalšího dítěte výrazně častější.

Důležitý je také vztah mezi vzděláním matek a podílem dětí narozených mimo manželství. Ženy s vyšším vzděláním výrazně častěji upřednostňují rození dětí v manželství. Tyto rozdíly existovaly již dříve a zůstávají zcela zřetelné po celé sledované období, přestože podíl mimomanželsky narozených dětí rostl ve všech vzdělanostních kategoriích. Z výzkumu lze usoudit, že odkládání rození dětí do pozdějšího věku, se v intenzivnější míře týkalo spíše bezdětných žen s vyšším vzděláním a to pravděpodobně nejen proto, že studovaly delší čas, ale i kvůli faktu, že posléze měly širší možnosti osobní a profesní seberealizace, které přinejmenším na čas odsunuly založení rodiny. Naopak pro ženy s nižším vzděláním nové socioekonomické podmínky tolik možností nepřinesly nebo je častěji zastihly již v období, kdy alespoň jedno dítě měly (vzhledem k ještě relativně nízkému věku prvorodiček v první polovině 90. let).

4.3 Děti narozené mimo manželství

Během 90. let se postupně měnil dosavadní model rodiny. Mnohem více se prosazovalo partnerské soužití a bylo stále více společensky přijatelné, že partneři nelegalizovali svůj vztah ani když čekali nebo se jim narodilo dítě. Roky 2001 - 2005 zaznamenaly výrazně rychlejší tempo růstu počtu i podílu nemanželsky narozených dětí. Počty dětí narozených vdaným ženám v jednotlivých letech kolísaly.

Tabulka č.2 Rodinný stav ženy

Tab. 2 Živě narození podle rodinného stavu ženy v letech 1993 - 2005

Rodinný stav ženy	1993	1996	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Abs.									
Vdaná	105 702	75 158	71 045	71 118	69 439	69 327	66 972	67 825	69 802
Svobodná	11 269	11 244	13 966	15 064	16 359	18 095	20 753	23 451	25 753
Rozvedená	3 730	3 771	4 180	4 465	4 653	5 086	5 668	6 101	6 354
Ovdovělá	324	273	280	263	264	278	292	287	302
Celkem	121 025	90 446	89 471	90 910	90 715	92 786	93 685	97 664	102 211
V %									
Vdaná	87,3	83,1	79,4	78,2	76,5	74,7	71,5	69,4	68,3
Svobodná	9,3	12,4	15,6	16,6	18,0	19,5	22,2	24,0	25,2
Rozvedená	3,1	4,2	4,7	4,9	5,1	5,5	6,1	6,2	6,2
Ovdovělá	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Po roce 2000 počet dětí narozených mimo manželství rostl výrazně rychleji než počet narozených celkem, takže v roce 2005 byl jejich počet (32,4 tisíc) přibližně o polovinu vyšší než v roce 2001 a více než dvojnásobný ve srovnání s ročními počty z poloviny 90. let. Naprostá většina nárůstu celkového počtu narozených v letech 2001 - 2005 připadala právě na děti narozené mimo manželství.

Jelikož nemáme k dispozici detailnější výzkum reprodukčního chování, dá se jen těžce posoudit, nakolik se u dětí, narozených mimo manželství, jedná o skutečně osamělé matky nebo o případy, kdy partneři spolu žijí, ale bez toho, aniž by uzavřeli sňatek. V této souvislosti se hovoří o přibližování rodinného chování k západoevropskému modelu volnějšího soužití. Určitou roli, při nárůstu počtu nemanželsky narozených dětí v českém prostředí, mohou u části populace hrát i ekonomické důvody. Osamělá matka s dítětem totiž dostává vyšší sociální dávky.

5 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ MATEK

5.1 Porodné

Porodné je příspěvek, který dostává každá žena, která porodila dítě, bez ohledu na její vzdělání, věk či zaměstnání. Je vždy stejně vysoký a má přispívat na náklady související s narozením dítěte. Výše porodného v České republice je stanovena pevnou částkou 13 000 korun na každé narozené dítě. Při narození více dětí najednou se částka násobí počtem dětí. O čerpání porodného lze žádat do jednoho roku od porodu. Tento příspěvek vyplácejí kontaktní místa Státní sociální podpory na Úřadech práce.

5.2 Mateřská dovolená

Mateřská dovolená souvisí s porodem a péčí o dítě. Je stanovena na 28 týdnů, při porodu dvou a více dětí pak na 37 týdnů. Na tuto dovolenou žena nastoupí 6 týdnů před plánovaným porodem, ve výjimečných případech lze i 8 týdnů před porodem. Během mateřské dovolené se pobírá tzv. peněžité pomoci v mateřství (PPM), která je dávkou z nemocenského pojištění.

Kdy mají ženy nárok na peněžitou podporu v mateřství:

- Žena, která je zaměstnankyní a před porodem se v posledních dvou letech alespoň 270 kalendářních dnů účastnila na nemocenském pojištění.
- Žena, která je osobou samostatně výdělečně činnou a alespoň 270 dnů (z toho 180 kalendářních dnů v období jednoho roku před porodem) se účastnila na nemocenském pojištění.
- Žena, která si pojistné platila kratší dobu než je 270 dnů, má nárok na nemocenskou dávku 6 týdnů před a 6 týdnů po porodu.
- Na tento příspěvek od ledna 2008 **nemají právo ženy, které byly před nástupem na mateřskou dovolenou evidovány na Úřadu práce**. Po porodu dostanou rovnou rodičovský příspěvek (viz.kapitola 4.3) v pomalé čtyřleté variantě (7 600,- po dobu 21 měsíců a poté 3 800,- do 4 let dítěte)
- Od ledna roku 2009 se **ani studentka nebere jako osoba nemocensky pojištěná ani pro nárok na PPM** a ode dne porodu má také právo pouze na čtyřletou varian-

tu rodičovského příspěvku. Výjimku však tvoří ty studentky, které úspěšně ukončily studium a počátek 6.týdne před stanoveným porodem připadne do 270 dnů od ukončení studia.

- I otec dítěte má od 7.týdne od narození dítěte nárok na PPM. Zažádá si na základě písemné dohody s matkou, ve které se ona vzdává nároku na pobírání příspěvku (www.portal.gov.cz) [cit. 2010-04-07].

Výška peněžité podpory v mateřství:

Tabulka č.3 Peněžítá podpora v mateřství

Měsíční hrubá mzda	PPM 2009
10 000	6 930
15 000	10 380
20 000	13 830
25 000	16 980
30 000	19 050
40 000	22 350
50 000	24 390
60 000	26 460
75 000	28 890

(<http://www.miminko.estranky.cz>) [cit. 2010-03-07]

5.3 Rodičovský příspěvek

Jestliže rodič osobně, řádně a celodenně pečuje celý kalendářní měsíc o dítě, které je nejmladší v rodině, má na tento příspěvek právo. Je vyplácen třemi způsoby, mezi kterými si lze vybrat a to buď po dobu dvou, tří nebo čtyř let. Je stanoven ve 4 výších, daných v pevných měsíčních částkách:

- zvýšená výměra 11 400 Kč
- základní výměra 7 600 Kč
- snížená výměra 3 800 Kč
- nižší výměra 3 000 Kč

Rodič příspěvek dostává, i když provádí výdělečnou činnost, kterou zlepšuje situaci rodiny. Po toto období rodič musí zajistit péči o dítě vykonávanou jinou zletilou osobou. Dostává ho také, pokud dítě do tří let navštěvuje jesle (maximálně pět dní v měsíci) nebo dítě nad tři roky školku (maximálně však 4 hodiny denně nebo 5 dní v měsíci).

Tím, že si zvolíte dobu čerpání, si zvolíte i výši příspěvku. Rozhodnutí, které žena (muž) učiní, je už nezměnitelné.

Čerpat příspěvek je možno následujícím způsobem:

- ✓ „**rychlejší** čerpání rodičovského příspěvku“ - dostáváte zvýšenou výměru 11 400 Kč do 24 měsíců věku dítěte. O tento způsob čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na peněžitou podporu v mateřství ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den.
- ✓ „**klasické** čerpání rodičovského příspěvku“ - dostáváte základní výměru 7600 Kč do 36 měsíců věku dítěte. Tuto formu čerpání můžete zvolit pouze tehdy, jestliže máte nárok na peněžitou podporu v mateřství nebo nemocenskou poskytovanou v souvislosti s porodem.
- ✓ „**pomalejší** čerpání rodičovského příspěvku“ - lze dostávat hned od narození dítěte, pokud vám nevznikl nárok na PPM a to v základní výměře 7 600 Kč do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře 3 800 Kč do 48 měsíců věku dítěte (www.mpsv.cz) [cit. 2010-03-07].

5.4 Příklad na dítě

Nárok na přídavek má nezaopatřené dítě do 26 let, které žije v rodině, jejíž příjem nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. Je vyplácen podle věku dítěte ve třech výších:

500 Kč na měsíc na dítě do 6 let

610 Kč na měsíc pro dítě od 6 do 15 let

700 Kč za měsíc pro dítě od 15 do 26 let.

(www.mpsv.cz) [cit. 2010-03-07].

5.5 Ostatní

Podle aktuální situace mohou rodiny využívat i jiné dávky. Jedná se například o Příspěvek na bydlení, Dávky péčovské péče, Sociální příplatek nebo Pohřebné. V těchto případech je dobré se poradit s příslušným sociálním úřadem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

Teoretická část této práce se zabývala adolescencí a vymezením tohoto období, ale také přiblížením informací o mateřství, rodičovství a vztahu mezi matkou a dítětem. Snažila jsem se propojit stádia adolescence a mateřství a poskytnout tak ucelený pohled na tyto období. Uvedla jsem i přehled sociálního zabezpečení. Myslím si totiž, že právě např. porodné, přídatky na dítě a další, jsou obrovskou pomocí pro mladé maminky, které dítě měly mnohem dříve než očekávaly a nestihly se na událost, jako je nepřetržitá starost o dítě, připravit jak finančně, tak většinou ani psychicky.

Ze statistik je patrné, že počet matek, které porodily dítě před dvacátým rokem života, bylo v předešlém desetiletí ohromné množství. V roce 1993 dosáhl tento počet hranice devatenácti tisíc. Velké množství takto mladých rodiček se v naší společnosti vyskytovalo převážně proto, že mladí lidé se snažili co nejdříve odpoutat od rodičů a osamostatnit se. Bylo to dáno sociokulturní a ekonomickou situací a také tehdejší stylem života. S příchodem západoevropského modelu začali mladí lidé klást větší důraz na studia, začali cestovat a stále více si prodlužovat dobu mládí a odkládat tak manželství i mateřství na později. Právě od roku 1993 začal počet dětí, které se narodily takto mladým maminkám, prudce klesat. V roce 2002 se zastavil na počtu 3 775 a přibližně okolo této hodnoty se pohybuje až dodnes.

V této části mé práce, se chci zabývat adolescentními matkami, které otěhotněly neplánovaně, buď z důvodů selhání antikoncepce nebo kvůli jejich nedbalosti. Zaměřuji se na to, jestli tyto mladé maminky věnují veškerou svou energii a volný čas péči o dítě. Zjišťuji, zda se se svou novou rolí matky identifikují a tím tak opustí předchozí styl života, který byl pohodlný a bez závazků nebo zda žijí i nadále převážně starým způsobem života, akorát „s dítětem po svém boku“.

Nechci zde žádnou maminkou napadat nebo obviňovat z toho, že své dítě zanedbává nebo se o něj špatně stará. Jsem si jistá, že všechny respondentky, které jsem si záměrně vybrala, své dítě milují a rozhodně žádné jeho potřeby zanedbávají. Jen bych ráda poukázala na to, jaký je rozdíl mezi matkou, která dítě plánovala a do té doby si tzv. „odžila“ co chtěla a pečlivě se na příchod dítěte připravila a dívkou, která chodila do školy, či ji čerstvě dokončila, volný čas trávila venku s kamarády nebo na diskotékách, nevěděla ještě, co od života chce a v tomto období porodila dítě.

6.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, zda se objevují rozdíly v životním stylu matek, které měly dítě před dvacátým rokem života a matek, které měly dítě po dvacátém šestém roku života. Chci vyzkoumat, zda je dívka ve věku adolescence schopna změnit svůj dosavadní styl života a přizpůsobit se dítěti na sto procent a vyrovnat se tak kvalitou své péče matkám starším a zralejším. Pokud jsou mezi matkami mladšími a vyzrálejšími rozdíly, pak chci zjistit, proč tomu tak je.

6.2 Druh výzkumu a výzkumná metoda

Druh mého výzkumu jsem si zvolila smíšený. Jde o kvalitativní a kvantitativní postup. Realizovala jsem rozhovor s menším počtem žen a ten doplnila o často volenou metodu dotazníku, které se zúčastnil větší počet respondentek. Tento postup jsem si zvolila pro lepší přesnost a vypovídající hodnotu mého výzkumu.

Kvantitativní část: Kvantitativní metodou je dotazník. Jsou v něm otázky **polouzavřené** s výběrem možností, kdy respondent může zatrhnout jednu i více odpovědí nebo doplnit vlastní odpověď, která se ve výběru nenachází. Otázky jsou také **výběrové**, kde měly respondentky zvolit jen jednu možnost odpovědi a **výčtové**. V nich mohly zvolit více odpovědí zároveň. Nacházejí se v něm i otázky **otevřené**, bez předem daných možností odpovědí.

Kvalitativní část: Jako metodu výzkumu jsem použila polostrukturované interview. Jde o techniku rozhovoru, kdy jsem si předem připravila okruhy otázek, které jsou otevřené. Respondentky tak mohly díky této metodě vysvětlit jejich přístupy, názory a pohledy na věc a já, jako tazatel, jsem mohla ovlivnit otázky interview podle toho, kam se právě rozhovor na základě odpovědi respondentky ubíral. Výhody polostrukturovaného interview jsou, že jsem s respondentkou v kontaktu a mohu ji tedy vysvětlit případné nejasnosti a také přizpůsobit mé otázky situaci a potřebám.

6.3 Výzkumný vzorek

Dotazníkové šetření bylo provedeno na vzorku dvaceti žen, které bydlí v Havířově a okolí. Deset z těchto žen jsou respondentky, které mají dvacet šest let a více a své dítě plánovaly. V celé výzkumné části budu pro zjednodušení tuto skupinu žen označovat - **dospělé mat-**

ky. Dalších deset žen jsou respondentky, které dítě porodily mladší dvaceti let. Všechny otěhotněly neplánovaně. Tuto skupinu budu po celou dobu nazývat jako **adolescentní matky**. Všechny ženy byly v době šetření na mateřské dovolené.

Těmto dvaceti ženám jsem poskytla dotazník, který jsem dostala zpět ve 100% návratnosti. Dále jsem provedla rozhovory se třemi adolescentními matkami.

6.4 Výzkumné otázky

Stanovila jsem si výzkumné otázky, které korespondují s otázkami v dotazníku.

Otázka č.1: „V jakém vztahu jsou matky s otcem dítěte?“

Otázka č.2: „Dodělávají si nyní matky nějaké vzdělání?“

Otázka č.3: „Pokud si matky nyní vzdělání nedodělávají, mají v plánu si jej doplnit?“

Otázka č.4: „Odkud matky pochází a kde nyní bydlí?“

Otázka č.5: „Co bylo pro matky nejdůležitější předtím, než otěhotněly?“

Otázka č.6: „Jak matky trávily největší část svého volného času, než otěhotněly?“

Otázka č.7: „Uvažovaly matky o interrupci?“

Otázka č.8: „Souhlasil partner s rozhodnutím, si dítě nechat?“

Otázka č.9: „Zasahovali do tohoto rozhodnutí rodiče matky či otce?“

Otázka č.10: „Pokud matka žije s otcem dítěte, či se s ním stýká, pomáhá aktivně s jeho výchovou?“

Otázka č.11: „Jak často dávají dítě někomu hlídat z důvodu, že si chtějí odpočinout, mít čas pro sebe?“

Otázka č.12: „Když mají matky na mateřské trochu volna, jak jej nejčastěji tráví?“

Otázka č.13: „Kouřila matka před otěhotněním?“

Otázka č.14: „Kouřila matka v těhotenství?“

Otázka č.15: „Kouřila matka po porodu?“

Otázka č.16: „Pila matka v těhotenství alkohol?“

- Otázka č.17:** „Litovala či lituje někdy matka na mateřské, že si nemůže jít večer, kvůli dítěti, s přáteli sednout do restaurace či “hospůdky“?“
- Otázka č.18:** „Považují matky pití alkoholu a kouření v těhotenství či při kojení za opravdu škodlivé?“
- Otázka č.19:** „Pomáhají/pomáhali matkám první roky rodiče nebo jsou samostatní?“
- Otázka č.20:** „Mají teď pro sebe matky méně času?“
- Otázka č.21:** „Tráví matky čas s přáteli stejně často jako před narozením dítěte?“
- Otázka č.22:** „Omezily matky styk s jejich vrstevníky?“
- Otázka č.23:** „Zapojují se nyní matky do aktivit, které podnikají jejich vrstevníci?“
- Otázka č.24:** „Jak se změnil jejich vztah s vrstevníky?“
- Otázka č.25:** „Které aktivity matky zůstaly nezměněny?“ (před dítětem, teď na mateřské)
- Otázka č.26:** „Které aktivity omezila matka nejvíce?“
- Otázka č.27:** „Co matkám na mateřské chybí ze všeho nejvíce?“
- Otázka č.28:** „Myslí si matky, že jejich doba otěhotnění byla správná?“
- Otázka č.29:** „Jak moc se lišily představy matek o tom, jaké je to mít dítě, od pozdější reality?“

6.5 Způsob zpracování dat

Všechny matky, které byly zapojeny do výzkumu, vyplnily stejný dotazník s 29 otázkami. Na jeho počátku byla tabulka, která zjišťovala základní informace o respondentkách, jako je věk, počet dětí, vzdělání apod.

Údaje, které jsem získala z dotazníkového šetření, jsem pro lepší přehlednost uspořádala do tabulek a grafů. U některých jsem určila počet absolutních a relativních četností, ale nebylo to potřeba u všech. Data jsem totiž většinou zpracovávala zvlášť pro skupinu adolescentních matek a zvlášť pro dospělé matky a jelikož počet respondentek v jedné skupině je 10, je relativní četnost patrná na pohled.

U otázek č.: 5, 6, 25, 26 a 27 jsem vytvořila stupnici, ve které jsem uspořádala např. hodnoty či aktivity, které matky dělají nejčastěji nebo naopak nejméně. U otázek č.: 5, 6 jsem také vypočítala aritmetický průměr a hodnoty modus.³

Co se týče kvalitativní části výzkumu, dva rozhovory probíhaly na počítači prostřednictvím internetu a jeden rozhovor proběhl osobně, v domácím prostředí dotazované. Nesouhlasila však s nahráváním na diktafon a proto jsem naše interview v průběhu zapisovala.

Rozhovory jsem poté detailně přepsala a použila metodu analýzy dat. Získané a důležité informace jsem pro přehlednost roztrídila do devíti kategorií, které jsem nazvala následovně: život před dítětem, těhotenství, škodlivé vlivy, vzdělání, styl života na mateřské, finanční situace, partnerské vztahy, druhé dítě Kateřiny Z. a názory na mateřství.

---

³ Viz. Příloha P I.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMU

7.1 Výsledky dotazníkového šetření

Základní údaje o skupině adolescentních matek:

Respondentky, které zastupovaly adolescentní matky, se pohybovaly ve věkovém rozmezí **od osmnácti do dvaceti dvou let**. Jen dvě matky mají ukončené středoškolské vzdělání a tři matky mají dokonce pouze základní vzdělání. Zbytek respondentek je vyučených. Žádná z dotazovaných nestuduje vysokou školu a ani jeden z otců nemá vysokoškolské vzdělání. Dvě matky neznají otce svého dítěte nebo se s ním již od ranného těhotenství nevidají. Nejmladšímu otci je nyní dvacet jedna let a nejstaršímu dvacet osm. Pouze jedna dotazovaná uvedla, že je věřící. Ani jedno dítě nebylo dopředu plánované.

Jedna maminka bydlí se svým dítětem u rodičů v jejich bytě, dvě matky (v jednom případě s manželem, ve druhé případě s přítelem) bydlí v rodinném domě u rodičů. Zbytek bydlí s přítelem či manželem ve svém bytě.

Tabulka č.4 Adolescentní matky - základní údaje

Věk matky	Stáří dítěte	Vzdělání matky	Věk otce	Vzdělání otce	Víra
18	3 měsíce	vyučení	23	středoškolské	křesťanství
19	6 měsíců (dvojčata)	středoškolské	21	středoškolské	-----
19	9 měsíců	vyučení	21	vyučení	-----
19	1 rok a 10 měsíců	vyučení	22	vyučení	-----
20	2 roky a 3 měsíce	základní	28	středoškolské	-----
20	1 rok a 1 měsíc	vyučení	22	vyučení	-----
21	2 roky a 5 měsíců	středoškolské	23	středoškolské	-----
22	4 roky	vyučení	-----	-----	-----
22	5 let / 7 měsíců	základní	23 / 22	oba vyučení	-----
22	5 let a 6 měsíců	základní	-----	-----	-----

Základní údaje o skupině dospělých matek:

Věk matek v této skupině se pohyboval v rozmezí **od dvaceti šesti let do třiceti osmi let**. Všechny dotázané maminky mají ukončené minimálně středoškolské vzdělání, tři uvedly vzdělání vysokoškolské a jedna vyšší odborné. Polovina otců má vysokoškolské vzdělání. Nejmladší otec má dvacet šest let a nejstarší má čtyřicet devět let. Dvě z matek uvedly, že jsou křesťanky. Všechny děti byly předem plánované.

Co se týká bydlení, tak pouze jeden pár bydlí u rodičů v rodinném domě. Pět párů bydlí sami v rodinném domě a zbývající čtyři v bytě.

Tabulka č.5 Dospělé matky - základní údaje

Věk matky	Stáří dítěte	Vzdělání matky	Věk otce	Vzdělání otce	Víra
26	10 měsíců	středoškolské	35	středoškolské	-----
27	10 měsíců	středoškolské	26	středoškolské	křesťanství
28	3 měsíce	VŠ	28	VŠ	-----
28	6 měsíců	VŠ	35	VŠ	křesťanství
29	9 měsíců	VŠ	29	středoškolské	-----
29	2 roky	středoškolské	33	středoškolské	-----
30	3 roky / 4 měsíce	vyšší odborné	29	VŠ	-----
35	13let /1 rok a 3 měsíce	středoškolské	42	VŠ	-----
38	14 let / 7 měsíců	středoškolské	49	VŠ	-----
38	16let /1 rok a 3 měsíce	středoškolské	49	středoškolské	-----

První výzkumná otázka: „V jakém vztahu jsou matky s otcem dítěte?“

Adolescentní matky uzavřeli se svým partnerem manželství pouze tři. Oproti skupině dospělých matek je to výrazný rozdíl, neboť těch je vdaných devět a jedna je zasnoubená. Všechny tedy s otcem dítěte žijí. Vztah ostatních adolescentních matek s otcem je ale následující - jedna je zasnoubená a tři žijí s partnerem ve společné domácnosti, ale nejsou svoji. Jedna matka s otcem svého dítěte nežije, ale ten se s ním vídá a platí na něj alimony. Dvě matky se s otcem vůbec nestýkají a ani od něj nedostávají alimony.

Tabulka č.6 Vztah s otcem dítěte - adolescentní matky

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Manželství	3	30
Zasnoubení	1	10
Žijí pouze ve společné domácnosti	3	30
Nežijí spolu, s dítětem se stýká	1	10
Nevidají se, dítě nenavštěvuje, neplatí alimony	2	20
	Σ10	Σ100

Druhá výzkumná otázka: „Dodělávají si nyní matky nějaké vzdělání?“

Ani jedna adolescentní matka si vzdělání nedoplňuje. Tři matky dospělé si nyní dodělávají bakalářské vzdělání.

Třetí výzkumná otázka: „Pokud si matky nyní vzdělání nedodělávají, mají v plánu si jej doplnit?“

- Adolescentní matky

Dvě adolescentní matky si začínají dodělávat vzdělání příští rok. V tuto chvíli má jedna z nich dokončené učiliště a druhá střední školu - gymnázium. Dvě uvažují o tom, že si jej dodělají, ale nejdříve za dva roky. Jedna z nich má vzdělání pouze základní a druhá je vyučená cukrářka.

Zbývajících šest žen o tom neuvažuje, přestože mají dvě z nich pouze základní vzdělání a jen jedna střední vzdělání. Zbytek je vyučených. Jako důvod uvedly, že vzdělání nepotře-

bují a nejsou “studijní typy“, že nemají čas, že je to nenapadlo, nechtějí nebo teď mají hodně práce s dítětem či dětmi. Jedna z matek, která má středoškolské vzdělání, uvedla: „*Mám dostatečné vzdělání a už mám jistou práci, do které nastoupím*“

- Dospělé matky

Žádná ze zbývajících sedmi matek, které momentálně nestudují, si nemají v plánu vzdělání doplnit. Pět z nich si myslí, že již mají dostatečné vzdělání, které jim k jejich práci stačí (3 absolvovaly vysokou školu a 2 mají střední školu). Jedna uvedla, že by na školu neměla čas, a jedna do dotazníku napsala: „*Trápila bych se, nemám na to hlavu.*“

Čtvrtá výzkumná otázka: „*Odkud matky pochází a kde nyní bydlí?*“

Osm adolescentních matek nyní bydlí ve městě. Jedna bydlí na venkově od narození a druhá se tam přestěhovala. Polovina dospělých matek se z města přestěhovala na venkov. Adolescentní matka, která bydlí na venkově od narození, byla jedna ze tří maminek, které uzavřeli se svým partnerem manželství.

Tabulka č.7 Bydliště

	Adolescentní matky	Dospělé matky	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Pocházím z města a i nadále tam bydlím	7	3	10	50
Pocházím z města, ale přestěhovala jsem se na venkov	1	5	6	30
Pocházím z venkova a i nadále tam bydlím	1	1	2	10
Pocházím z venkova, ale přestěhovala jsem se do města	1	1	2	10
	Σ 10	Σ 10	Σ 20	Σ 100

Pátá výzkumná otázka: „*Co bylo pro matky nejdůležitější předtím, než otěhotněly?*“

Adolescentní matky za nejdůležitější průměrně považovaly rodinu. Ve čtyřech případech však na první místo zařadily “přátele“ a v jednom případě dokonce “společenský život“. Na třetí místo pak řadily společenský život, na čtvrté studium, poté sport a jako poslední práci.

Tu do svého seřazení hodnot však uvedly jen čtyři maminky a zbytek ji vůbec nezařadil. Sport a studium také uvedlo jen osm matek.

U dospělých matek byla jednoznačně nejdůležitější rodina. Jen jediná matka místo ní umístila na první místo studium. Další místa se nedají určit přesně. Na druhém a třetím místě se nejvíce objevovaly položky práce, přátelé a studium. Až za nimi se v důležitosti řadil společenský život a poté sport. Dvě ženy vůbec nezařadily společenský život.⁴

Tabulka č. 8 Seřazení hodnot adolescentních matek

1.-2.	Rodina, přátelé
3.	Společenský život
4.	Studium
5.	Sport
6.	Práce

Tabulka č.9 Seřazení hodnot dospělých matek

1.	Rodina
2.	Práce, přátelé, studium
3.	Společenský život
4.	Sportovní vyžití

Šestá výzkumná otázka: „*Jak matky trávily největší část svého volného času, než otěhotněly?*“

Průměrně adolescentní matky seřadily aktivity, kterými trávily před těhotenstvím volný čas, v tomto pořadí - s přáteli venku; studium; v kavárnách, restauracích a hospůdkách; naku-

---

⁴ Podrobnější tabulky, ve kterých je aritmetický průměr pořadí a modus, najdete v Příloze P I.

pování; sport; práce. Jedna dotazovaná také na třetí místo zařadila - jiné: TV, filmy. "Práci" uvedly v seřazení pouze tři matky a pokaždé na posledním místě. Jedna dotazovaná uvedla studium až na posledním, šestém, místě. Je tedy patrné, že před narozením dítěte matky neměly žádné starosti, nemusely pracovat a vytvořit si tak obrázek o hodnotě peněz. Převážnou část svého času trávily se svými kamarády a chodily do školy.

Dospělé matky však před dítětem svůj čas využívaly úplně jinak. Nejčastěji na prvním a druhém místě uváděly to, že pracovaly, snažily se vydělávat peníze a studovaly. Na třetí místo pak umístily sport, poté navštěvování kaváren, restaurací apod. (to však do seřazení uvedla pouze polovina žen). Až na pátém místě uváděly, že bývaly s přáteli venku a na posledním pak nakupování. Výjimkou byla jedna respondentka, která nakupování zařadila na první místo. Dvě ženy přidaly, že trávily čas s rodinou (na druhém a na pátém místě) a jedna doplnila cestování a zařadila jej na třetí místo.⁵

*Tabulka č.10 Způsob trávení volného času před těhotenstvím
- adolescentní matky*

1.	S přáteli venku
2.	Studium
3.	V kavárnách apod.
4.	Nakupování
5.	Sport
6.	Práce

---

⁵ Podrobnější tabulky, ve kterých je aritmetický průměr pořadí a modus, najdete v Příloze P I.

Tabulka č. 11 Způsob trávení volného času před těhotenstvím
- dospělé matky

1.-2.	Práce, studium
3.	Sport
4.	V kavárnách apod.
5.	S přáteli venku
6.	Nakupování

Sedmá až devátá výzkumná otázka: „Uvažovaly matky o interrupci?“

„Souhlasil partner s rozhodnutím, si dítě nechat?“

„Zasahovali do tohoto rozhodnutí rodiče matky či otce?“

Tyto otázky se týkaly pouze žen, které dítě neplánovaly, čili se všechny vztahují pouze k adolescentním matkám.

O přerušení těhotenství uvažovaly čtyři matky. Jako důvody všechny uvedly fakt, že byly mladé a ještě chodily do školy. Jedna napsala: „*Nebyla jsem si jistá, jestli to zvládnou a moc se mi nechtělo už zvládat rodinu, byla jsem spokojená*“. Dvě z respondentek zjistily, že jsou těhotné moc pozdě, a to byl důvod, proč na potrat nešly.

Ve dvou případech partner nesouhlasil s rozhodnutím, si dítě nechat. Jedna respondentka bohužel nevedla důvod proč a druhá napsala: „*Nechtěl ještě dítě, byli jsme spolu krátce*“. Tato matka se s otcem nestýká, on se s dítětem nevidá, ani na něj neplatí alimenty. Jeden otec nejprve váhal a nesouhlasil, později však názor změnil. Báł se totiž, že to nezvládne a dítě neživí. Nyní jsou spolu zasnoubeni a žijí ve společné domácnosti.

U sedmi matek zasahovali do rozhodnutí o dítěti její či jeho rodiče. Z toho ve třech případech rodiče poradili a řekli svůj názor, ale konečné rozhodnutí nechali na jejich dceři a jejím partnerovi. V jednom z nich, však matka trvala na tom, že pokud si dítě nechají, uzavře těhotná dcera sňatek s otcem dítěte. Jedni rodiče byli jednoznačně pro potrat, ale na ten již bylo pozdě. Naopak v dalším případě měla žena věřící rodiče, kteří si potrat vyloženě nepřáli.

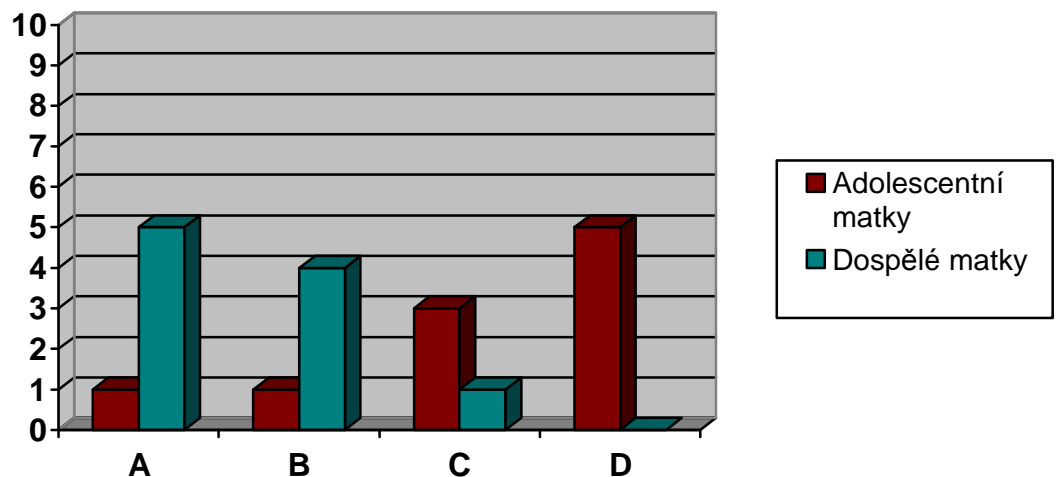
Desátá výzkumná otázka: „Pokud matka žije s otcem dítěte, či se s ním stýká, pomáhá aktivně s jeho výchovou?“

Jen polovina adolescentních matek zvolila odpověď - ano, moc mi pomáhá a ulehčuje práci. Tuto variantu však zvolilo 90% dospělých matek. Dvě adolescentní matky si myslí, že se jejich partner snaží, ale že by se mohl zapojovat více a jedna uvedla, že se partner moc nezapojuje. (Dvě ženy tuto otázku vynechaly, protože se s otcem nestýkají.)

Jedenáctá výzkumná otázka: „Jak často dávají dítě někomu hlídat z důvodu, že si chtějí odpočinout, mít čas pro sebe?“

Polovina adolescentních matek dává hlídat dítě skoro každý týden, aspoň na jeden den. Pouze jedna nevyužívá hlídání skoro vůbec. Polovina dospělých matek dává své dítě někomu na hlídání jen zanedbatelně, skoro vůbec. Čtyři matky si nechají pohlídat dítě max. jednou za měsíc a pouze jedna žena dává dítě hlídat max. dvakrát za měsíc.

Graf č.2 Hlídání

Varianty odpovědí ke grafu č.2:

A- Zanedbatelně, skoro vůbec

B- Max. jednou za měsíc

C- Max. dvakrát za měsíc

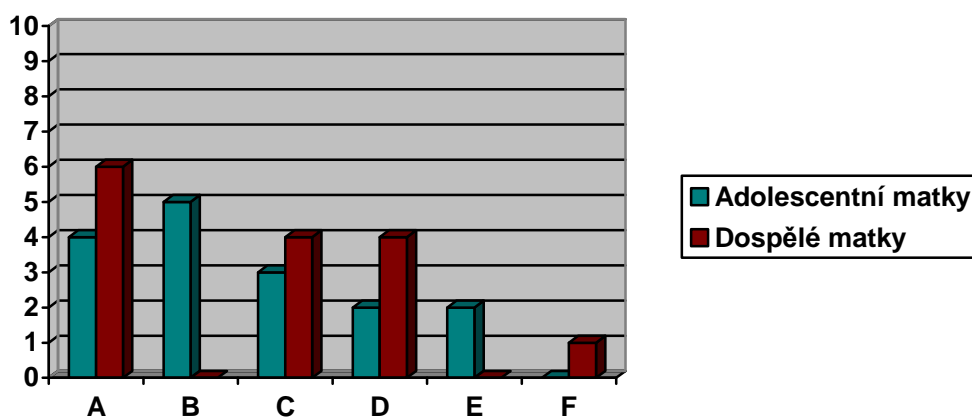
D- Skoro každý týden, aspoň na jeden den

Dvanáctá výzkumná otázka: „Když matky mají na mateřské trochu volna, jak jej nejčastěji tráví?“

Největší počet adolescentních matek (pět) uvedlo, že si ve svém volnu chodí sednout s přáteli a oslavit volno. Čtyři si pak udělají pěknou chvilku s manželem či přítelem a zasportovat si zajdou tři ženy. Dvě z dotazovaných uvedly u možnosti jiné: „dámská jízda“ a „zapáříme s kámoškama“.

U dospělých matek měla největší četnost odpověď, že si udělají s manželem či přítelem pěknou chvilku pro sebe. Zvolilo ji šest žen. Zasportovat si ve volné chvíli jdou čtyři ženy, a na nákupy, manikúru apod. také čtyři ženy. Ani jedna dospělá matka nezvolila odpověď, že si zajde s přáteli a oslaví volno. Jedna matka zatrhla možnost jiné a uvedla, že ve volném čase uklízí.⁶

Graf č.3 Volno na mateřské

Varianty odpovědí ke grafu č.3:

A- Uděláme si s manželem/přítelem pěknou chvilku pro sebe

B- Jdu si nějak sednout s přáteli a oslavit volno

C- Jdu si zacvičit nebo zasportovat

D- Zajdu si na nákupy, ke kadeřníkovi, na manikúru

⁶ Ženy zde volily více odpovědí než jednu.

E- Jiné: „dámská jízda“ „zapaříme“

F- Jiné: úklid

Třináctá až patnáctá výzkumná otázka: „Kouřila matka před otěhotněním?“

„Kouřila matka v těhotenství?“

„Kouřila matka po porodu?“

Pouze jedna adolescentní matka přestala celkově kouřit, jak v těhotenství tak i po porodu a jen jedna nekouřila nikdy. Sedm matek kouřilo i přes to, že byly těhotné (šest z nich pouze občas) a pět matek kouřilo i v době, kdy své dítě kojily.⁷

Ve skupině dospělých matek kouřila v těhotenství občas pouze jedna matka, zbylých 9 vůbec ne. Před otěhotněním kouřilo šest matek, po porodu už však znovu začaly kouřit jen tři a to až poté, co dokořily. Tři matky se tedy vzdaly kouření úplně.

Tabulka č.12 Kouření před těhotenstvím

	A.M.	D.M.
Ne	1	4
Výjimečně ano	3	2
Ano	6	4

Tabulka č.13 Kouření v těhotenství

	A.M.	D.M.
Ano	1	0
Občas ano	6	1
Vůbec ne	3	9

---

⁷ V teoretické části, v kapitole **2.1 Rizikové vlivy** uvádím, jak kouření v těhotenství negativně působí na plod dítěte.

Tabulka č.14 Kouření po porodu

	A.M.	D.M.
Ne	2	7
Ano, poté co jsem dokočila	3	3
Ano ihned	5	0

Šestnáctá výzkumná otázka: „Pila matka v těhotenství alkohol?“

90% adolescentních matek v těhotenství požílo alkohol. Tři matky se napily občas (např. malé pivo, 2 dcl vína) a šest se jich alkoholu napilo velice výjimečně (např. přípitek apod.). Osm dospělých matek nepilo vůbec, zato adolescentní matka nepila pouze jedna.⁸

Tabulka č.15 Pití alkoholu v těhotenství

	Adolescentní matky	Dospělé matky	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ne	1	8	9	45
Velice výjimečně	6	1	7	35
Občas	3	1	4	20
	Σ 10	Σ 10	Σ 20	Σ 100

Sedmnáctá výzkumná otázka: „Litovala/lituje někdy matka na mateřské, že si nemůže jít večer, kvůli dítěti, s přáteli sednout do restaurace či “hospůdky“?“

Většina adolescentních matek (šest) někdy lituje, že si s přáteli nemůže jít sednout, ale uvědomují si, že mají své povinnosti. Tři matky chodí do restaurací a podobných zařízení normálně i s dětmi. Pouze jedna žena nelituje, že si nemůže jít někam sednout a nechybí jí

⁸ V teoretické části, v kapitole 2.1 *Rizikové vlivy* uvádím, jak požívání alkoholu v těhotenství negativně působí na plod dítěte.

to. Tuto odpověď však ve skupině dospělých matek zvolilo 80% žen. Zbylé dvě zvolily odpověď- Ano, ale vím že mám své povinnosti.

Osmnáctá výzkumná otázka: „Považují matky pití alkoholu a kouření v těhotenství či při kojení za opravdu škodlivé?“

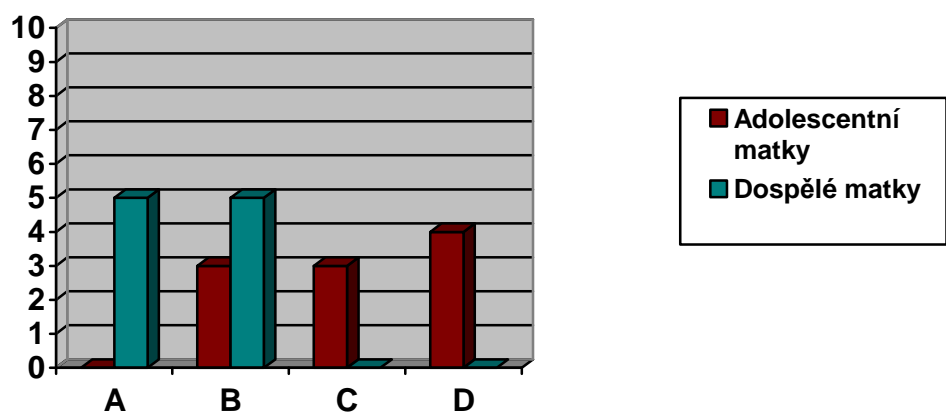
Matky v obou skupinách převážně odpovídaly, že tyto vlivy jsou určitě škodlivé. Čtyři adolescentní matky a jedna dospělá si však myslí, že to není zdravé, ale že je škodlivost dost zveličována.

Devatenáctá výzkumná otázka: „Pomáhají/pomáhali matkám první roky rodiče nebo jsou samostatní?“

Sedm adolescentních matek neví, co by bez rodičů dělaly. Čtyřem z nich dokonce vypomáhají i finančně. Ani jedna nevedla, že pomoc rodičů skoro vůbec nepotřebují. (Tři zvolily odpověď - samozřejmě, že když je občas potřeba tak rodiče pohlídají).

Naopak u dospělých matek polovina skoro vůbec pomoc rodičů nepotřebuje a druhá polovina dá dítě hlídat, jen když je občas potřeba.

Graf č. 4 Pomoc rodičů na mateřské

Varianty odpovědí ke grafu č.4:

- A- Skoro vůbec jejich pomoc nepotřebujeme*
B- Samozřejmě, že když je občas potřeba, tak pohlídají
C- Nevím, co bychom bez nich dělali, potřebuji si někdy odpočinout
D- Nevím, co bychom bez nich dělali, vypomáhají občas i finančně.

Dvacátá výzkumná otázka: „Mají teď pro sebe matky méně času?“

Všechny adolescentní matky pociťují, že na sebe mají určitě méně času. Většina dospělých matek ani nezpozorovala, že mají méně času a jen jedna matka uvadla, že méně času nemá.

Tabulka č.16 Čas pro sebe

	Adolescentní matky	Dospělé matky
Ano určitě	10	3
Ani jsem to nějak nezpozorovala	0	6
Ne nemám	0	1

Dvacátá první až dvacátá třetí výzkumná otázka:

„Tráví matky čas s přáteli stejně často jako před narozením dítěte?“

„Omezily matky styk s jejich vrstevníky?“

„Zapojují se nyní matky do aktivit, které podnikají jejich vrstevníci?“

Matky zde odpovídaly velice podobně. V celkovém počtu (obě skupiny dohromady), odpovědělo 40% matek, že čas s přáteli tráví stejně často. 50% uvedlo, že s nimi nejsou úplně tak často, jako před narozením dítěte, ale jsou s nimi dost a 10% tráví s přáteli stále stejný čas. Pouze v této poslední odpovědi se od sebe skupiny lišily, ani jedna adolescentní matka totiž neuvadla, že by s přáteli byla stejně často jako před narozením dítěte. Ve skupině dospělých matek však takto odpověděly dvě dotazované.

Zcela shodně odpovídaly obě skupiny ohledně jejich styku s vrstevníky. 30% matek vůbec neomezilo styk s vrstevníky, 40% ho trochu omezilo a 30% jej omezilo dost. U těchto dvou výzkumných otázek odpovídaly obě skupiny matek téměř totožně a i četnosti odpovědí byly velice vyrovnané, takže se nedá jednoznačně určit, zda matky vyloženě tráví méně či

více času s přáteli než před porodem dítěte nebo zda omezily kontakt s vrstevníky či ne. Záleží jednotlivě na respondentkách.

U třetí otázky, zda se zapojují do aktivit, které jejich vrstevníci podnikají, však dotazované odpověděly přesně naopak. Adolescentní matky ve čtyřech případech uvedly, že se spíše nezapojují do aktivit a v šesti případech, že se občas do aktivit zapojují. Dospělé matky se občas zapojují jen ve třech případech a zbytek se kloní k odpovědi, že se do aktivit spíše nezapojují.

U těchto výzkumných otázek nejdou obě skupiny porovnávat, neboť před narozením dítěte se adolescentní matky stýkaly s vrstevníky a přáteli častěji, než matky dospělé. A proto, i když adolescentní matky uvedly, že styk s nimi omezily a dospělé matky, že styk s nimi neomezily, stále nejde určit, kdo s vrstevníky a kamarády tráví více času. Dospělé matky se před těhotenstvím s přáteli vídaly např. jednou za týden a adolescentní matky např. každý den. A proto, přestože styk s nimi omezily, je možné, že i tak se s nimi stýkají častěji, než matky dospělé.

Tabulka č.17 Trávíte čas s přáteli stejně často jako před narozením dítěte?

	Adolescentní matky	Dospělé matky	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ne	4	4	8	40
Ne úplně stejně, ale jsem s nimi dost	6	4	10	50
Ano	0	2	2	10
	Σ 10	Σ 10	Σ 20	Σ 100

Tabulka č.18 Omezila jste styk s Vašimi vrstevníky

	Adolescentní matky	Dospělé matky	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Vůbec ne	3	3	6	30
Trochu ano	4	4	8	40
Ano, dost	3	3	6	30
	Σ 10	Σ 10	Σ 20	Σ 100

Dvacátá čtvrtá výzkumná otázka: „Jak se změnil jejich vztah s vrstevníky?“

Většina adolescentních matek (šest) s vrstevníky omezily kontakt. Třem maminkám se vztah s nimi nezměnil vůbec a jedna uvádí, že se změnil hodně. Důvodem je: „*Oni stále něco dělají a někam chodí, někteří ještě studují a já mám jiné starosti a nemám čas dělat to co oni.*“.

U dospělých matek se opět odpovědi respondentek rovnoměrně rozdělily mezi všechny tři nabízené varianty. Třem matkám se vztah s vrstevníky nezměnil vůbec, čtyři s nimi omezily kontakt a tři zvolili odpověď - změnil se hodně, máme každý jiné starosti. Jako důvod této změny uvádí např. to, že hodně jejich kamarádů teď cestuje, někteří ještě studují a mají tak úplně jiné zájmy. Jedna z maminek, která má 35 let například napsala: „*Mám teď malé dítě, oni už mají starší děti, jsme teď se synem spíše doma nebo na procházkách*“.

Dvacátá pátá a dvacátá šestá výzkumná otázka:

„Které aktivity matky zůstaly nezměněny?“ (před dítětem, teď na mateřské)

„Které aktivity omezila matka nejvíce?“

- Adolescentní matky

Jako aktivitu, kterou nezměnily a dělaly ji před narozením dítěte i teď, uvedly ženy z této skupiny celkem čtyřikrát styk s kamarády. Třikrát pak návštěvu kadeřníka, sport nebo úklid. Dvakrát mezi aktivity, které zůstaly nezměněny, zařadily posezení s přáteli. Nákupy, chození ven, čtení či koukání na televizi byly zmíněny jednou.

Mezi těmi aktivitami, které omezily nejvíce se čtyřikrát objevil společenský život (“pařby“ u kamarádů, diskotéky, hospody) a péče o sebe, dvakrát pak chození ven s kamarády, nákupy, studium a sport.

- Dospělé matky

Nejčastěji, celkem šestkrát, uváděly dospělé ženy jako aktivitu, kterou ani po porodu neomezily, sport. Dále čtyřikrát péči o sebe, ale také styk s nejlepšími kamarády. Dvakrát napsaly nákupy a jednou se objevilo studium, práce, výšlapy a jedna žena uvedla, že dělá stále vše, že se u ní nic nezměnilo.

Nejčastější činnost, kterou ženy naopak nejvíce omezily bylo navštěvování hospod, společenský život a nakupování. Každá tato aktivita se v dotaznících objevila celkem třikrát. Dvě ženy nejvíce omezily výlety s kamarády a další dvě cestování. Dále také ženy zmínily studium, čtení, péči o sebe a kino (vše se objevilo jednou).

Tabulka č.19

Aktivity, které zůstaly nezměněny			
Adolescentní matky		Dospělé matky	
4 x	Styk s kamarády	6 x	Sport (plavání, aerobik)
3 x	Kadeřník, sport, úklid	4 x	Péče o sebe, čtení, styk s nejlepšími kamarády
2 x	Posedět někde s přáteli	2 x	Nákupy
1 x	Nákupy, chození ven, čtení, TV	1 x	Práce, studium, výšlapy, vše

Tabulka č.20

Aktivity, které po narození dítěte omezily			
Adolescentní matky		Dospělé matky	
4 x	Společenský život, péče o sebe	3 x	Navštěvování hospod, společenský život, nakupování
2 x	Chození ven s kamarády, nákupy, studium, sport	2 x	Výlety s kamarády, cestování
1 x	Práce	1 x	Studium, čtení, práce, sport, péče o sebe, kino

Dvacátá sedmá výzkumná otázka: „Co matkám na mateřské chybí ze všeho nejvíce?“

Zde se odpovědi u obou skupin lišily.

Čtyři adolescentní matky uvedly, že jim chybí volnost a možnost, dělat si co chtějí. Takovou variantu neuvedla ani jedna z dospělých matek. Ty nejčastěji (a to je v sedmi případech) uvedly, že jim nechybí nic. Jedna respondentka napsala: „*Kdysi mi chyběl spánek, ale teď už mi nechybí nic*“. Pouze jedna adolescentní matka také uvedla, že jí nic nechybí. Tři adolescentní matky napsaly, že jim chybí čas a odpočinek a jedna uvedla, že jí chybí kontakt s dalšími lidmi. Zbývající dospělé matky pak uvedly dvakrát práci a jednou sport.

Tabulka č.21 Co matkám na mateřské chybí

Adolescentní matky		Dospělé matky	
4 x	Možnost, dělat si co chci; volnost	7 x	Nic
3 x	Čas, odpočinek	2 x	Práce
1 x	Kontakt s lidmi, nic	1 x	Sport

Dvacátá osmá výzkumná otázka: „Myslí si matky, že jejich doba otěhotnění byla správná?“

Všechny dospělé matky si myslí, že doba jejich otěhotnění byla správná. To si však nemyslí ani jedna adolescentní matka. Čtyři z nich si myslí, že to bylo (nebo je) složité, ale jsou spokojené. Šest dotázaných adolescentních matek pak uvedlo, že by ještě raději počkaly a naplánovaly si těhotenství na později.

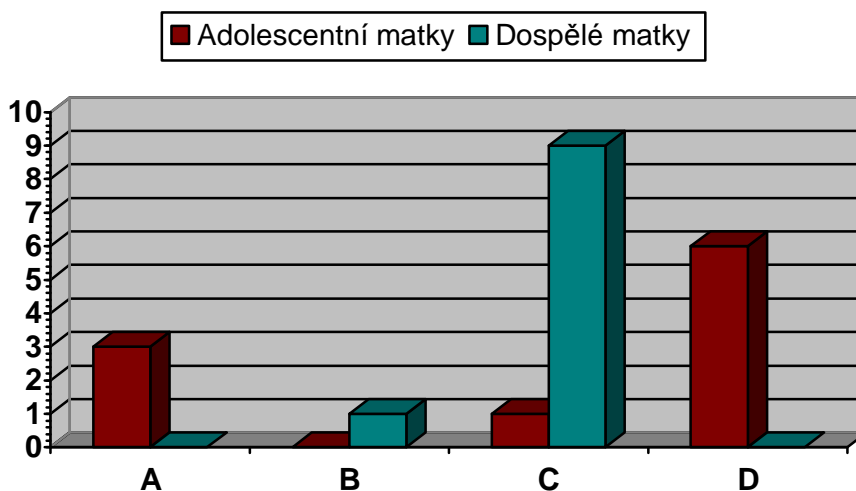
Hlavní důvody, proč chtěly matky mateřství odložit byly, že si chtěly dodělat školu, že by si našetřily aby nemusely bydlet u rodičů a jedna maminka uvedla, že teď je to moc složité.

Dvacátá devátá výzkumná otázka: „Jak moc se lišily představy matek o tom, jaké je to mít dítě, od pozdější reality?“

90% dospělých matek si myslí, že byly dobře připraveny a nic je výrazně nezaskočilo. Jedna uvádí, že to bylo mnohem jednodušší, než počítala.

Největší počet adolescentních matek, tedy šest, zvolilo odpověď - Byl to velký nápor, ale čekala jsem to. Tři uvedly, že mateřství je mnohem náročnější než čekaly a jen jedna z nich si myslí, že byla dobře připravená a nic ji výrazně nezaskočilo.

Graf č. 5 Představy o mateřství

Varianty odpovědí ke grafu č.5:

A - Zcela, je to mnohem náročnější než jsem počítala

B- Zcela, je to jednodušší než jsem počítala

C- Myslím, že jsem byla dobře připravená, nic mě výrazně nepřekvapilo

D- Byl to velký nápor, ale čekala jsem to

7.2 Výsledky z kvalitativní části výzkumu

V další části mého výzkumu jsem realizovala tři rozhovory s adolescentními matkami. Zde zachycuji výsledky, které jsem o respondentkách zjistila.

Základní údaje:

Lucie F.

Je jí 22 let a má holčičku Lucinku, které jsou 4 roky. Bydlí v bytě s novým přítelem, kterému je 25 let. Otec dítěte se s Lucinkou nestýká, ani na ní neplatí alimenty. Lucie F. je vyučená.

Kateřina Z.

Je jí 22 let a má dvě děti - Sabinku (4 roky a 9 měsíců) a Viktorku (7 měsíců). Nyní žije v bytě s otcem druhého dítěte, který má 22 let. Otec prvního dítěte (23 let) platí alimenty 1000kč na měsíc a se Sabinkou se vídá, kdykoli chce. Kateřina Z. má základní vzdělání.

Sylva M.

Je jí 22 let a má holčičku Adélku, které je 5 a půl roku. Bydlí v bytě s rodiči a bratrem, nemá žádného přítele. Otec dítěte s nimi není v kontaktu, neplatí alimenty. Sylva M. má základní vzdělání.

➤ **Život před dítětem**

Všechny tři respondentky pocházejí a i nyní bydlí v Havířově. Před těhotenstvím navštěvovaly učiliště, třetí ročník. Lucie F. studovala obor kuchař - číšník, Kateřina Z. obor řezník a Sylva M. prodavačku. Na otázku, jak nejčastěji trávily volný čas, odpovídaly velice podobně. Většinu času trávily venku s kamarády, navštěvovaly hospody, posedávaly s vínem na lavičkách, jezdili na různé "párty" a žily velice společensky.

Kateřina Z. bydlela u rodičů, Lucie F. bydlela u otce, protože rodiče jsou rozvedení a Sylva M. bydlela již chvíli sama s bratrem v bytě. Její rodiče se totiž odstěhovali do rodinného domu za městem.

V této době byl pro všechny tři dotázané nejdůležitější jejich společenský život, volný čas a také kamarádi. Snažily se hlavně o to, aby vypadaly a měly se dobře. Na škole jim moc nezáleželo a přes to, že si svojí rodiny vážily, byly v té době jejich kamarádi důležitější.

Kateřina Z. jako jediná řekla, že velmi důležitý pro ni byl také její tehdejší přítel. Všechny tři byly kuřačky. Lucie F. také uvedla, že kouřila marihuanu a vyzkoušela i tvrdé drogy, jako je LSD, extáze nebo pervitin.

➤ **Těhotenství**

Všechny tři používaly nějaký druh antikoncepce.

Lucie F. byla v té době se svým přítelem rok a tři měsíce. Poté co zjistila, že je těhotná, měla v plánu si dítě nechat a věřila, že vše s přítelem zvládnou. Ten však odmítl a dokonce ji později ani nevěřil, že očekávané dítě je jeho. Lucie F. se rozhodla, že si dítě nechá i sama. S přítelem se přestala vídat. Její otec ponechal rozhodnutí na ní, pouze ji poradil, aby si dodělala školu. Nabídl ji pomoc, podporu a možnost, aby ona i dítě bydleli i nadále u něj.

U Sylvie M. tomu bylo velice podobně. První dva týdny o svém těhotenství nikomu neřekla, pouze kamarádce. Za tu dobu se rozhodla, že na potrat nepůjde. Poté to šla oznámit svému tehdejšímu příteli, se kterým však byla jenom krátce a moc se neznali. Ten se jí po tomto zjištění začal vyhýbat, až přestali být v kontaktu úplně. Na potrat nešla, protože oba rodiče jsou věřící a rezolutně s ním nesouhlasili. Myslí si ale, že by si dítě nechala, i kdyby rodiče do rozhodnutí nezasahovali.

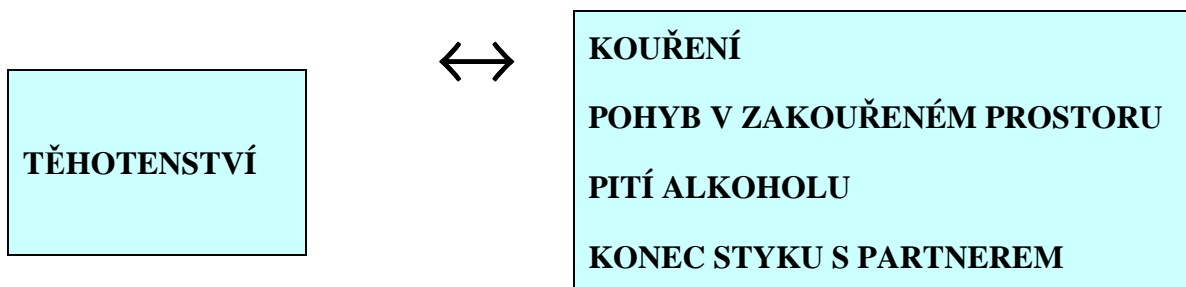
Kateřina Z. zjistila, že je těhotná, až ve třetím měsíci. Bylo už pozdě jít na potrat a tak si dítě musela nechat. Kdyby však své těhotenství zjistila dříve, myslí si, že by se zřejmě rozhodla pro interrupci, neboť si nepřipadala na dítě připravená. Její partner se nastěhoval do bytu k její mamince, kde společně bydleli, opustil školu a snažil se vydělávat. Jeden ze způsobů obživy byl také prodej marihuany. Kateřině Z. tento způsob výdělků nepřipadá nijak neobvyklý ani nevhodný, důležité pro ni bylo, že se jejich dcera má dobře.

➤ **Škodlivé vlivy**

Všechny tři respondentky v těhotenství nadále kouřily, pouze se počet cigaret za den snažily omezit na minimum. Také příležitostně pily alkohol, což znamená malé pivo, či jednou za čas trochu vína. Uváděly, že jejich život se nějak výrazně nezměnil. Chodily stále s kamarády ven a zapojovaly se do aktivit, které podnikali jejich vrstevníci. S výjimkou Sylvie. Ta měla od čtvrtého měsíce rizikové těhotenství, takže pak bývala převážně doma, což se jí sice zpočátku moc nelíbilo, ale jak sama uvedla, pomohlo jí to zvyknout si na klidnější způsob života. Od chvíle, kdy zjistila, že má rizikové těhotenství přestala kouřit úplně. Lucie F. se přestala stýkat se svým přítelem a přestala tak kouřit i marihuanu a expe-

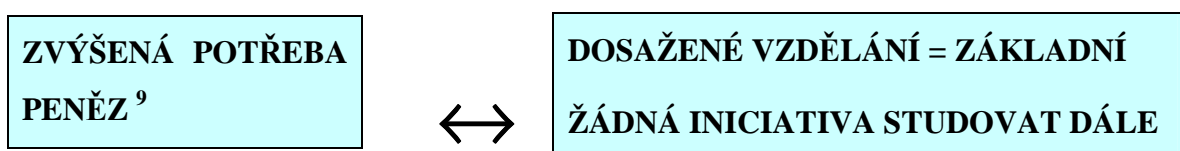
rimentovat s jinými drogami. Na otázku, zda se nebála, že kouření uškodí dítěti, mi Sylva M. odpověděla: „Ty tak jako jedna nebo dvě cigaretky za den, to se nemůže nic stát. Já jsem měla stresy a problémy, bála jsem se jak to bude a taky než jsem se s tím vyrovnala, tak jsem potřebovala něco jako je kouření“. Takto stejně přemýšlely i zbylé dvě dívky.

Ani jedna z nich nečetla žádnou odbornější literaturu o tom, co dítě potřebuje v těhotenství či po porodu. Všem pomohly maminky či známé, které již měly s dítětem zkušenosti.

➤ **Vzdělání**

Všechny tři dívky přerušily školu. Byly už v posledním, třetím, ročníku. Jako důvod uvedly, že v pokročilém stádiu těhotenství (po 7. měsíci) jim vedení školy dalo prozatímní zákaz pokračovat ve studiu. Jediná Lucie F. si po porodu podala žádost o individuální studium a vyučení dokončila. Zbylé dvě momentálně o dodělání školy nestojí, nemají prý čas a nechce se jim. Mají tedy pouze základní vzdělání.

➤ **Styl života na mateřské**

Všechny matky žily po porodu u svých rodičů. (Rodiče od Sylvy M. záhy po jejím porodu prodali z finančních důvodů dům a přestěhovali se zpět k nim do bytu. Sylva M. tak do teď bydlí s rodiči i bratrem). Pro každou z dotázaných byl počátek náročný. Sylva M. hned po porodu spíše omezila styk s kamarády a chození ven. Občas si někam zajde, ale v průběhu jejího rizikového těhotenství si navykla na pohodlí doma a uvádí, že spíše sleduje filmy a

---

⁹ Tím mám na mysli hlavně budoucnost, kdy matka musí dítě živit a starat se o něj.

hraje na počítači. Další dvě maminky, byly sice bezprostředně po porodu s dítětem doma, ale potom i nadále udržovaly styk s přáteli. Z jejich vyprávění vyplývalo, že pro ně dítě nepředstavovalo překážku k tomu, něco “podnikat“ a stýkat se s kamarády. Obě dvě si s sebou braly dítě všude tam, kde kdysi dříve normálně chodily. Kateřina Z. přiznává, že nechávala Sabinku často hlídat mamince. Vadilo ji totiž, že její tehdejší přítel je pořád někde venku, užívá si a kamarády a nechtěla být sama s dítětem zavřená doma. Poté, co dcera trochu povyroستla, běžně vyráželi všichni tři ven i s kočárkem, sednout si do hospody, či někam ven za přáteli. Na mateřské s prvním dítětem nepocit’ovala, že by jí něco scházelo. Jak sama uvedla, byla totiž se svými známými skoro pořád a své aktivity nijak výrazně neomezila.

Podobně tomu bylo u Lucie F. Hned po porodu byla doma s malou a snažila se si na ni zvyknout a zabydlet se. „*Po pár měsících se to zlepšilo a taky jsem si občas vyšla s kámošema. Bud’ hlídal tat’ka a šly jsme se s holkama fakt někam opít, zaparřit a odreagovat, nebo jsem pak často brala malou do kočárku a chodili jsme s děčkama na procházky nebo sednout na pivo*“. Na otázku, zda ji chyběl starý styl života odpověděla, že ano. Dodává však, že jí její dcera Lucinka změnila pohled na svět a myslí si, že je nyní rozumnější. Např. drogy už jí nelákají vůbec. Jak ale sama uvádí: „...*nesedím pořád doma. Podnikám samozřejmě plno věcí...*“

Všechny tři maminky začaly po porodu opět kouřit ve stejné míře, jako před těhotenstvím.

➤ Finanční situace

Všem velice pomáhali a i nadále pomáhají rodiče. Kateřině Z. pomáhal také přítel, který příležitostně pracoval, jinak si vydělával prodejem marihuany. Sylva M. i Lucie F. chodívaly občas na brigády, např. do restaurace za bar nebo do obchodu prodávat. To však můžou také jen díky rodičům, kteří jim v době jejich brigád ochotně dítě hlídají. Lucie F. si našla nového přítele a ten jí nyní moc pomáhá, má práci a vydělává. Ona má v plánu si po mateřské také najít slušné zaměstnání.

➤ **Partnerské vztahy**

Sylva M. je sama a stále bydlí u rodičů. Má pouze příležitostné a krátkodobé známosti. Samozřejmě by si jednou chtěla najít někoho, koho by její dcera Adélka mohla brát jako tátu, ale rozhodně nelituje, že není s jejím biologickým otcem. Uvedla, že do něj nebyla vůbec zamilovaná a nevdává jí, že se s ním nevdává.

Lucie F. si po pár měsících našla nového přítele. Odstěhovala se od otce a bydlí s ním v pronajatém bytě. Je mu 25 let a velice jí pomáhá finančně. Díky němu se více usadila a zklidnila.

Kateřina Z. se také pár měsíců po porodu přestěhovala s přítelem do vlastního bytu. Přibližně po čtyřech letech se však spolu rozešli. Jako důvod konce jejich vztahu uvádí, že spolu byli už moc dlouho a že nebyl vůbec rodinný typ. Choval se prý velice mladě a jako by neměl žádné závazky. Kateřina Z. se rovnou od něj přestěhovala k novému příteli a vzápětí znovu otěhotněla. Otcí prvního dítěte umožňuje, aby se s jeho dcerou Sabinkou vídal, kdykoli chce. Platí na ní alimony 1000kč za měsíc a mají spolu dobrý vztah, záleží jim na sobě. Kateřina Z. však dodává: „*Jako jo, vídá se s ní, má ji strašně rád, něco na ní i platí, ale že by byl nějak extra zapálený a aktivně si ji chtěl brát každý víkend to ne*“.

POTŘEBA DÍTĚTE MÍT:

MUŽSKÝ VZOR - OTCE

STABILNÍ, CHRÁNĚNÉ PROSTŘEDÍ

POCIT JISTOTY

STŘÍDÁNÍ PARTNERŮ

ŽÁDNÉ VLASTNÍ ZÁZEMÍ

➤ **Druhé dítě Kateřiny Z.**

Kateřina otěhotněla skoro bezprostředně poté, co se přestěhovala k novému příteli. Zpočátku spolu měli převážně přátelský vztah, moc jí pomáhal s finanční situací, zaplacením bytu apod. Poté co otěhotněla, začali brát svůj vztah vážně. Kateřina své těhotenství zjistila opět pozdě, tentokrát až v pátém měsíci. Uvádí, že měla pravidelnou menstruaci, nerostlo jí břicho a proto nic nepoznala. Ze zdravotních důvodů musela na měsíc vysadit antikoncepční pilulky a právě v tomto období dítě počala. Z toho je patrné, že otěhotněla kvůli vlastní nedbalosti. Kdyby své těhotenství zjistila dříve, šla by zřejmě na potrat. Byla totiž krátce po

rozchodu se svým dlouhodobým partnerem a její nová známost zatím nebyla vážná. Také prý nebyla v dobré finanční situaci, což by byl také jeden z důvodů, proč jít na interrupci.

Jelikož kouřila a pila alkohol i v době, kdy nevěděla, že je těhotná, musela jít na vyšetření plodové vody. To dopadlo naštěstí dobře a neukázal se žádný typ postižení. V druhém těhotenství opět i nadále kouřila, ale v omezeném množství (dvě až čtyři cigarety za den).

Teď je však prý moc spokojená, narodila se jí holčička Viktorka. Její současný přítel Petr není společenský typ a nepotřebuje chodit mezi lidí a tak se i Kateřina Z. uklidnila. S kamarádkami si vyrazí pouze občas.

➤ **Názory na mateřství**

Žádná z respondentek nyní další dítě nechce. Sylva M. by samozřejmě v budoucnu ráda dalšího potomka měla, ale jen jestliže bude mít stálého partnera. Když se matky zpětně podívaly, zda byly na miminko dobře připraveny, uvědomovaly si, že byly moc mladé a byl to na ně veliký nápor. Teď momentálně jsou sice všechny spokojené s tím, jak žijí a své děti moc milují. Kdyby to však mohly ovlivnit, chtěly by otěhotnět až v pozdějším věku. Kateřina F. hlavně kvůli toho, že by si našla zodpovědnějšího partnera. Lucie F. by se nejdříve raději postavila na vlastní nohy a našla si partnera, který ji podrží. Na věku podle ní zase tak moc nezáleží. Všechny by si dodělaly školu. Sylva M. si o tom, zda byla doba jejího otěhotnění správná myslí: „*No tak určitě ne. Samozřejmě že by bylo pohodlnější dodělat školu, užít si mládí, najít si nějakou lásku a až pak mít dítě*“, vzápětí však dodává: „*Ale mě vlastně vyhovuje vše tak, jak je teď. Malou miluju, a nemyslím si že by mi nějak zkazila život nebo vzala mládí. Díky rodičům vlastně můžu dělat skoro všechno*“.

Stejně jako Kateřina Z., která si myslí, že se s novým partnerem uklidnila si i Lucie F. uvědomuje změnu. Její hodnotový systém je prý stejný, jako před narozením dítěte, akorát s tou změnou, že na první místo se zařadila její dcera a jejich rodinný život. Pořád jí hodně záleží na kamarádkách. Uvědomuje si ale, že už mají každá jiné problémy. Ona musí živit dítě a ony tyhle starosti vůbec nemají.

**MOŽNOST OVLIVNIT
OTĚHOTNĚNÍ**

**JEDNOZNAČNĚ ODKLAD POČETÍ
NA POZDĚJŠÍ DOBU**

ZÁVĚR

Do mého výzkumu byly respondentky vybrány záměrně a závěry z mé práce proto nelze zobecnit na širší populaci. Vypovídají pouze o ženách, které byly zahrnuty do výzkumu.

Jeden z cílů mé bakalářské práce byl zjistit, zda se objevují rozdíly v životním stylu matek adolescentních a matek dospělých. Z mého dotazníkového šetření je patrné, že mezi těmito dvěma skupinami rozdíly jsou a to v mnoha hlavních bodech. Vezměme např. jejich partnerské vztahy. Ženy, které měly dítě velice mladé, si nestihly vybudovat žádné vlastní zázemí a vážnější nebo trvalejší vztah. Většina z nich není vdaná a část nemá ani stálého partnera. V takovém případě je pak samozřejmě složitější dítě uživit a postarat se o něj a proto matky ve velké míře využívají pomoci rodičů, a to hlavně po finanční stránce. Některé adolescentní matky dokonce stále u rodičů i bydlí. Matky starší dvaceti šesti let jsou z devadesáti procent vdané a všechny žijí s otcem svého dítěte. Pomoc jejich rodičů skoro vůbec nepotřebují. Jako další důkaz rozdílnosti životního stylu těchto dvou skupin lze uvést například to, jak ženy na mateřské tráví svůj volný čas. Převážná většina adolescentních matek se jde ve svém volnu pobavit s přáteli, tzv. "oslavit volno". Narozdíl od nich si dospělé matky raději udělají s manželem či přítelem pěknou chvíli pro sebe. Většina dospělých matek jsou nyní spokojené a nic jim nechybí. Leda sport či práce. Zato matkám adolescentním v mnoha případech chybí volnost, možnost dělat si co chtějí, styk s lidmi, odpočinek apod.

Dalším mým cílem bylo zjistit, zda adolescentní matky dokáží změnit svůj styl života, který vedly před otěhotněním, přizpůsobit jej dítěti a vžít se tak do role zodpovědné matky. Podle mého názoru, který jsem si utvořila po zpracování výsledků mého výzkumu, můžu říct, že adolescentní matky nepřizpůsobily svůj životní styl potřebám dítěte stoprocentně. Většina respondentek, které byly kuřačky, kouřila i v těhotenství a i bezprostředně po porodu. Pouze jedna přestala od doby těhotenství kouřit úplně. Devadesát procent adolescentních matek také uvedlo, že v těhotenství občas či výjimečně požíly alkohol. Z výzkumu nelze odvodit, zda dítě vystavovaly těmto škodlivým vlivům proto, že byly lehkovážné, nezodpovědné či málo informované nebo proto, že si od těchto návyků nestihly odvyknout. Možná, že od každého trochu. Z rozhovorů s mladými matkami je také evidentní, že po porodu dítěte se matky jeho potřebám přizpůsobily, ale ve velké míře si zachovaly styl života, který vedly před těhotenstvím. Chodí ven s kamarády velice často, mnohdy do hospod a restaurací a dítě berou s sebou. Necháávají také své děti na starosti jejich rodičům a vyráží

na párty a večírky se známými. Polovina respondentek v dotazníku uvedla, že dítě dávají na hlídání každý týden, aspoň na jeden den. Potřebují zřejmě čas pro sebe, čas, kdy se odreagují a na chvíli znovu zapadnou mezi své vrstevníky a známé. Bohužel si ani jedna z matek nenašla čas, aby si dodělala nějaké vzdělání a tím tak zajistila svému dítěti větší jistotu finančního zabezpečení. Kromě dvou žen, mají všechny pouze vzdělání základní nebo jsou vyučené.

Jeden z důvodů, proč je životní styl dospělých a adolescentních matek tak odlišný, může být společnost, ve které se mladé maminky pohybují. Jejich vrstevníci jsou většinou stále studenti či čerství absolventi škol, kteří nastupují do práce a velké množství z nich nemá skoro žádné závazky a povinnosti. Dalším důvodem může také být fakt, že pro většinu adolescentních matek byli před tím, než otěhotněly, nejdůležitější kamarádi a jejich společenský život, byly nezávislé, nechodily do práce, pouze do školy, měly někoho, kdo se o ně staral, dalo by se tedy říct, že samy byly dětmi. Naopak matky, které měly dítě po dvacátém šestém roku života, většinou před těhotenstvím chodily do zaměstnání nebo měly s prací alespoň nějaké zkušenosti, čili si vyzkoušely, jaké je to se o sebe postarat a měly tak určitě lepší a reálnější představu o tom, jak těžké je uživit dítě. Některé z nich studovaly vysokou školu, z čehož se dá předpokládat, že chtěly mít v životě nějakou jistotu, např. toho, že si v budoucnu najdou dobrou práci. Mladé matky nebyly zvyklé nést za někoho zodpovědnost a častokrát ani starat se samy o sebe, natož ještě o někoho dalšího. Byly navyklé, že se někdo stará o ně a neměly žádné důležité povinnosti. Když v dotazníku určovaly, jak trávily čas před otěhotněním, pouze tři adolescentní matky z deseti zařadily do svého výčtu práci a pokaždé ji umístily na poslední místo. Je tedy pravděpodobné, že tyto ženy neměly vůbec představu o penězích, jejich hodnotě a jak jsou důležité. Možná právě proto je do teď mnoho z nich závislých na pomoci jejich rodičů.

Myslím si, že zralejší rodiče se dítěti více věnují a bývají citlivější a empatictější k jeho potřebám. Nelze však říci, že dívky, které se před dvacátým rokem života cítí na to, vychovávat dítě, dobu otěhotnění naplánují, mají stálý partnerský vztah a své zázemí, by byly méně pečlivé ve výchově dítěte jen proto, že jsou mladší dvacet let. Jde také o to, jaký je kdo člověk. Na jedince působí mnoho faktorů, které jej ovlivňují. Záleží na tom, jak a kde byl vychován, v jaké společnosti žije, na jeho celkovém charakteru a mnoha dalších činitelích. Nelze zde jednoznačně shrnout, že adolescentní matky jsou celkově méně angažovanější a ohleduplnější vůči dítěti než dospělé matky kvůli tomu, že jsou mladší. Věk zde

jistě hraje velice významnou roli, ale záleží také celkově na osobnosti matky a podmínkách, ve kterých žije.

Tato bakalářská práce může být použita jako pomůcka pro výchovu dívek a utváření jejich vlastního názoru na mateřství. Doporučuji, aby byla zpřístupněna dívkám na druhém stupni základní školy, na školách středních, v různých volnočasových zařízeních, centrech pro mládež apod. Na jejím základě by pak dívky mohly rozvést diskuzi se svými učiteli, výchovnými poradci či sociálními pracovníky. Rozebraly by své názory na mateřství a výchovu dítěte, shrnuly si, co je pro dítě dobré a co není, poučily se z příběhů dívek, které v mé práci uvádím a představily si, jak by se v dané situaci zachovaly ony. Celé by to vedlo k tomu, aby se dívky snažily předcházet nechtěnému těhotenství, používaly správně antikoncepci, utvořily si názor na to, kdy je správná doba mít dítě a snažily se myslet na následky, které jejich chování může způsobit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 1999. ISBN 80-7067-953-0.

FÜRST, M. *Psychologie : včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0.

HOSKOVCOVÁ, S. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8.

KICZKOVÁ, Z. *Sociálne materstvo: koncepcia a príbeh*. In HANÁKOVÁ P., HECZKOVÁ L., KALIVODOVÁ E. *V bludném kruhu. Mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity*. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-8642-949-0.

KOUKOLÍK, F. *Před úsvitem, po ránu. Eseje o dětech a rodičích*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1496-0.

LANGMEIER J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2007. ISBN 80-247-1284-9.

MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MACEK, P. *Adolescence, utváření identity a současní čeští dospívající*. In ŘEHULKOVÁ O., ŘEHULKA E. *Psychologické otázky adolescence*. Brno: Psychologický ústav akademie věd ČR, 2001. ISBN 80-7326-001-8.

MACEK P., SMÉKAL V. *Utváření a vývoj osobnosti. Psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister a Principal, 2002. ISBN 80-85941-83-8.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-0993-0.

ŘEHULKOVÁ O., ŘEHULKA E. *Psychologické otázky adolescence*. Brno: Psychologický ústav akademie věd ČR, 2001. ISBN 80-7326-001-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

ZACHAROVÁ Z., LUKŠÍK I. *Deskripce vztahu identity a mikroklutúry v adolescenci*. In ŘEHULKOVÁ O., ŘEHULKA E. *Psychologické otázky adolescence*. Brno: Psychologický ústav akademie věd ČR, 2001. ISBN 80-7326-001-8.

Internetové zdroje:

ČSÚ [online]. Praha: *Český statistický úřad*. Aktualizováno dne: 14.12. 2006 [cit. 2010-04-02]. Dostupné na WWW <<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/4008-06>>.

ČSÚ [online]. Praha: *Český statistický úřad*. Aktualizováno dne: 31.3. 2010 [cit. 2010-04-02]. Dostupné na WWW <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/1413-09-2009-10>>.

Miminko a vše kolem něj [cit. 2010-03-07] <<http://www.miminko.estranky.cz/stranka/matrska-a-rodicovska-dovolena>>.

MPSV ČR [online]. Praha: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [cit. 2010-03-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2>>.

MPSV ČR [online]. Praha: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Posl. úpravy 31.12.2009. [cit.2010-03-07]. Dostupné na WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite>.

Portál veřejné zprávy České republiky [online] [cit. 2010-04-07] <http://portal.gov.cz/wps-portal/_s.155/708?POSTUP_ID=615&PRVEK_ID=377>.

Těhotenství od A do Z [cit. 2010-03-07] <<http://www.tehotenstviaz.cz/index.php?strana=&kat=94&c=384>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- A.M.** Adolescentní matky
- ČSÚ** český statistický úřad
- D.M.** Dospělé matky
- PPM** peněžitá podpora v mateřství

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č.1 Míra plodnosti .....</i>	26
<i>Graf č.2 Hlídaní .....</i>	47
<i>Graf č.3 Volno na mateřské .....</i>	48
<i>Graf č. 4 Pomoc rodičů na mateřské .....</i>	51
<i>Graf č. 5 Představy o mateřství .....</i>	57

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č.1 Počet živě narozených dětí.....</i>	<i>27</i>
<i>Tabulka č.2 Rodinný stav ženy.....</i>	<i>28</i>
<i>Tabulka č.3 Peněžitá podpora v mateřství.....</i>	<i>31</i>
<i>Tabulka č.4 Adolescentní matky - základní údaje.....</i>	<i>40</i>
<i>Tabulka č.5 Dospělé matky - základní údaje .....</i>	<i>41</i>
<i>Tabulka č.6 Vztah s otcem dítěte - adolescentní matky .....</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka č.7 Bydliště.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka č. 8 Seřazení hodnot adolescentních matek .....</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka č.9 Seřazení hodnot dospělých matek .....</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka č.10 Způsob trávení volného času před těhotenstvím.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka č. 11 Způsob trávení volného času před těhotenstvím .....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka č.12 Kouření před těhotenstvím.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka č.13 Kouření v těhotenství .....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka č.14 Kouření po porodu.....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka č.15 Pití alkoholu v těhotenství.....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka č.16 Čas pro sebe.....</i>	<i>52</i>
<i>Tabulka č.17 Trávíte čas s přáteli stejně často jako před narozením dítěte?.....</i>	<i>53</i>
<i>Tabulka č.18 Omezila jste styk s Vašimi vrstevníky.....</i>	<i>54</i>
<i>Tabulka č.19.....</i>	<i>55</i>
<i>Tabulka č.20.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka č.21 Co matkám na mateřské chybí .....</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka č.22 Hodnoty před těhotenstvím - adolescentní matky .....</i>	<i>74</i>
<i>Tabulka č.23 Hodnoty před těhotenstvím - dospělé matky .....</i>	<i>74</i>
<i>Tabulka č.24 Adolescentní matky volný čas .....</i>	<i>75</i>
<i>Tabulka č.25 Dospělé matky volný čas .....</i>	<i>75</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Pátá a šestá výzkumná otázka, tabulky

P II: Dotazník

P III: Přepsané rozhovory - kvalitativní část

PŘÍLOHA P I: PÁTÁ A ŠESTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA, TABULKY

Pátá výzkumná otázka: „Co bylo pro matky nejdůležitější předtím, než otěhotněly?“

Tabulka č.22 Hodnoty před těhotenstvím - adolescentní matky

	Práce	Přátelé	Rodina	Společenský život	Sportovní vyžití	Studium
Aritmetický průměr	5	1,8	1,8	2,7	4,25	3,75
Modus	5	1; 2	1	3	4	3

Tabulka č.23 Hodnoty před těhotenstvím - dospělé matky

	Práce	Přátelé	Rodina	Společenský život	Sportovní vyžití	Studium
Aritmetický průměr	3,4	3,1	1,1	4,25	4,4	3,4
Modus	2	3	1	4	3; 4; 6	2

Šestá výzkumná otázka: „*Jak matky trávily největší část svého volného času, než otěhotněly?*“

Tabulka č.24 Adolescentní matky volný čas

	Práce	Nákupy	S přáteli venku	Sport	Studium	V kavárnách apod.
Aritmetický průměr	5,3	3,9	1,5	4	2,37	2,5
Modus	5	4	1	5	1	2

Tabulka č.25 Dospělé matky volný čas

	Práce	Nákupy	S přáteli venku	Sport	Studium	V kavárnách apod.
Aritmetický průměr	1,5	4,1	3,7	2,9	2,7	3,6
Modus	1; 2	4	4	2	1	3

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Adéla Micenková a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Obracím se na Vás se žádostí o vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma *Životní styl adolescentních matek*.

Údaje získané z tohoto dotazníku budou sloužit pouze pro mou bakalářskou práci, budou anonymní a nebudou nikde jinde zveřejněny. Předem děkuji moc za ochotu a vyplnění dotazníku.

Pokud u otázky není uvedeno jinak, lze zatrhnout více odpovědí. Pokud je za otázkou uvedeno - *seřad'te*, přiřad'te k pojmům čísla od jedničky a výše od nejdůležitějšího po nejméně důležité. Pokud některou odpověď zařazovat nechcete, vyškrtněte ji a nepřirazujte ji žádné číslo.

Na začátku prosím vyplňte tabulku se základními informacemi.

Věk	
Počet dětí	
Stáří dítěte / dětí	
Ukončené vzdělání	
Věk otce	
Vzdělání otce	
Vaše vyznání / víra	
S kým a kde bydlíte *	
Bylo dítě plánované?	

* *Zda bydlíte s rodiči v bytě, s rodiči partnera v rodinném domě, s kamarádkou v bytě, sama v podnájmu apod.*

1) V jakém jste vztahu s otcem dítěte?

- Manželství
- Zasnoubení a žijeme ve společné domácnosti
- Žijeme ve společné domácnosti, ale neuzavřeli jsme sňatek
- Nežijeme spolu, s dítětem se stýká
- Nevídáme se, dítě nenavštěvuje, platí alimenty
- Nevídáme se, dítě nenavštěvuje, neplatí alimenty
- Žiji s jiným mužem a otec dítěte se (doplň-
te).....

2) Doděláváte si nyní nějaké vzdělání?

- Ne
- Ano (doplňte jaké) .....

3) Pokud ne, máte v plánu si vzdělání doplnit?

- Zatím o tom neuvažuji (doplňte
proč).....
-
- Ano, začínám následující školní rok
- Ano, ale nejdříve za dva roky

4) Odkud pocházíte a kde nyní bydlíte?

- Pocházím z města a i nadále tam bydlím
- Pocházím z města, ale přestěhovala jsem se na venkov
- Pocházím z venkova a i nadále tam bydlím
- Pocházím z venkova, ale přestěhovala jsem se do města

5) Co pro Vás bylo nejdůležitější předtím, než jste otěhotněla? (seřad'te)

Práce a vydělávání peněz

Přátelé

Rodina

Společenský život

Sportovní vyžití

Studium

Jiné: .....

6) Jak jste trávila největší část volného času, než jste otěhotněla? (Seřad'te)

Hodně jsem pracovala a snažila se vydělávat

Nakupováním

S přáteli venku

Sportovala

Studovala jsem

V kavárnách, restauracích a hospůdkách

Jiné: .....

Následující tři otázky zodpovězte pouze, pokud Vaše dítě NEbylo plánované. V opačném případě přejděte k otázce č.10.

7) Uvažovala jste, relativně vážně, o interrupci?

Ne

Ano (doplňte proč).....

.....

8) Souhlasil váš partner s rozhodnutím si dítě nechat?

Ne (doplňte proč) .....

Nejprve delší dobu ne, později ale souhlasil (doplňte proč) .....

.....

Ano

9) Zasahovali do tohoto rozhodnutí Vaši či partnerovi rodiče?

Ne

Ano (doplň jak).....

.....

10) Pokud s otcem dítěte žijete, či se stýkáte (jinak vynechejte), pomáhá Vám aktivně s jeho výchovou?

Ano, moc mi pomáhá a ulehčuje práci

Snaží se, ale mohl by se zajímat více

Moc se nezapojuje

Vůbec nepomáhá

Jiné: .....

11) Jak často dáváte dítě někomu hlídat z důvodu, že si chcete odpočinout, mít čas pro sebe?

(rodičům, známým)

- Zanedbatelně, skoro vůbec
- Max. 1 za měsíc
- Max. 2 za měsíc
- Skoro každý týden, aspoň na jeden den
- Vícekrát než jednou za týden

12) Když máte na mateřské trochu volna, jak ho nejčastěji trávíte?

- Uděláme si s manželem/přítelem pěknou chvíli pro sebe
- Jdu si někde sednout s přáteli a oslavit volno
- Jdu si zacvičit nebo zasportovat
- Zajdu si na nákupy, ke kadeřníkovi, na manikúru...
- Jiné.....

13) Kouřila jste před otěhotněním?

- Ne
- Výjimečně ano
- Ano

14) Kouřila jste v těhotenství?

- Ano
- Občas ano
- Vůbec ne

15) Začala jste po porodu znovu kouřit? (pokud jste nekouřila, vynechejte)

- Ne
- Ano, poté co jsem dokočila
- Ano ihned

16) Pila jste v těhotenství alkohol?

- Ne
- Velice výjimečně (např. přípitek apod.)
- Občas jsem si něco dala (např. malé pivo, 2 dcl vína)
- Alkohol jsem pila normálně

17) Litujete/litovala jste někdy na mateřské, že si nemůžete jít večer, kvůli dítěte, s přáteli sednout do restaurace či "hospůdky"?

- Ne nelitovala, nechybí mi to
- Ano, ale vím že mám své povinnosti
- Většinou ne, chodím s nimi normálně

18) Myslíte, že je v těhotenství a při kojení opravdu škodlivé pít alkohol nebo kouřit?

- Určitě ano
- Myslím, že to není zdravé, ale že je škodlivost dost zveličována
- Myslím, že to dítěti neuškodí

19) Pomáhají/pomáhali Vám první roky rodiče nebo jste samostatní?

- Skoro vůbec jejich pomoc nepotřebujeme
- Samozřejmě, že když je občas potřeba, tak pohlídají
- Nevím co bychom bez nich dělali, potřebuji si někdy odpočinout
- Nevím co bychom bez nich dělali, vypomáhají/li občas i finančně

20) Máte teď pro sebe méně času?

- Ano určitě
- Ani jsem to nějak nezpozorovala
- Ne nemám

21) Trávíte čas s přáteli stejně často jako před narozením dítěte?

- Ne
- Ne úplně stejně, ale jsem s nimi dost
- Ano

22) Omezila jste styk s Vašimi vrstevníky?

- Vůbec ne
- Trochu ano
- Ano, dost

23) Zapojujete se nyní do aktivit, které podnikají Vaši vrstevníci/přátelé ?

- Spíše ne
- Občas ano
- Ano stále

24) Jak se změnil Váš vztah s vrstevníky?

- Nezměnil se vůbec
- Omezili jsme kontakt
- Změnil se hodně, máme každý jiné starosti

Stručně popište jak se změnil a proč:

.....
.....
.....

25) Které Vaše aktivity zůstaly nezměněny? Vyjmenujte. (před dítětem, teď na mateřské)

(např.: chození na aerobik, setkávání s přáteli, pravidelné nakupování, čtení, péče o sebe, navštěvování restauračních zařízení)

.....
.....
.....
.....
.....

26) Které aktivity jste omezila nejvíce? Vyjmenujte.

(např.: chození na aerobik, setkávání s přáteli, pravidelné nakupování, čtení, péče o sebe apod.)

.....
.....
.....
.....

27) Co Vám na mateřské chybí ze všeho nejvíce?

.....
.....

28) Když se podíváte zpětně, byla doba vašeho otěhotnění správná nebo byste teď, s odstupem času, odložila mateřství na později?

- Správná
- Je/Bylo to složité, ale jsem spokojená
- Ještě bych raději počkala a naplánovala si těhotenství na později (pokud zvolíte tuto odpověď, napište prosím stručně proč:) .....
- .....

29) Jak moc se lišily Vaše představy o tom, jaké to je mít dítě od pozdější reality?

- Zcela, je to mnohem náročnější než jsem počítala
- Zcela, je to jednodušší než jsem počítala
- Myslím, že jsem byla dobře připravená, nic mě výrazně nezaskočilo
- Byl to velký nápor, ale čekala jsem to

PŘÍLOHA P III. PŘEPSANÉ ROZHOVORY - KVALITATIVNÍ ČÁST

Rozhovor č. 1 - Lucie F.

22 let

Dítě má 4 roky, jmenuje se Lucinka

Bydlí v bytě s přítelem - 25 let.

S otcem dítěte se nestýká ani neplatí alimenty, nejsou vůbec ve styku.

Vzdělání: vyučení

Jak jsi trávila čas v posledním roce předtím, než jste otěhotněla?

No chodila jsem do školy, bavila se s kamarády, chodila jsem na brigády do jedné hospody od známého. Jezdili jsme hlavně na akce a tak.

Kolik ti vlastně bylo?

No tak otěhotněla jsem v sedmnácti..

A kde jsi bydlela?

No já jsem bydlela jenom s tatškou doma. Naši se rozvedli už dávno, za mamkou občas chodím, ale nějak extra se nevídáme. Mám ještě bráchu, ale ten je mnohem starší, bydlí už sám a má svoji rodinu.

A měla jsi stálého přítele? Jaký jste spolu měli vztah?

Chodila jsem s Martinem a bylo to jako popravdě docela divoké. Ale bylo to supr. Jako milovala jsem hodně, to jo.

A kolik mu bylo roků? Už pracoval nebo pořád chodil do školy?

Bylo mu tehdy 20. Byl vlastně o tři roky starší než já. A pracoval už no. Dělal myslím učiliště na Šumbarku a pak tak různě střídal práce. Ale jako pořád něco měl.

A jak dlouho jste spolu chodili?

Nooo...rok a něco..a tři měsíce nebo tak nějak.

A jak myslíš to, že to bylo divoké?

No tak jako všichni mladí tady. Kouřili jsme trávu, občas jsem zkusila i něco tvrdšího, ale to jen tak výjimečně. A hlavně jsme furt kalili, pili, pařili, prostě pořád něco. Ale jako zase si nemyslí, že jsme byli nějakí alkoholici...(smích)..to jako ne. Samozřejmě jsme si zašli i do kina nebo jezdili na výlety a tak.

Za tvrdší drogy považuješ co?

No tak tripy, ty jsme jedli většinou někde když jsme byli na chatách a tak, a když jsme jeli na akce, někam na drummy nebo tekna, tak jsem občas snědla nějakou kouli nebo si dala čáru. Ale tak jako jen tak rekreačně. Občas o víkendech.

A kouřila jsi?

Jo kouřila

A jak moc?

No já nevím..Tak toho půl balíčku za den? Asi..Když se pilo tak samozřejmě třeba víc, ale jinak ani ne. Asi max. půl balíčku.

Co pro tebe v té době bylo asi tak nejdůležitější? Na čem ti záleželo nejvíce?

No tak určitě na Magdě a Lence. To byly moje nejlepší kámošky. Vlastně i doteď jsou. A úplně nejdůležitější pro mě byl asi ten můj společenský život. A taky jsme si hodně dávaly záležet na tom jak vypadáme a aby jsme byly oblíbené a měly hodně kamarádů a pořád co dělat. Jo a taky jsem milovala nakupování. To mi ale docela zůstalo do teď.

Jak je možné, že jsi otěhotněla? Nebrala jsi antikoncepci?

Brala jsem prášky, tak nevím co se stalo. Jako je možné že jsem si prášek vzala někdy pozděj než jsem měla, ale to fakt výjimečně a ne nějak extra. Tak jak se normálně stává. Hol-kám se to taky občas stane, že zapomenou.. Doktor mi pak řekl jenom to, že se to občas stane. Že ani prášky nejsou stoprocentní.

Jak jsi se cítila, když jsi zjistila že jsi těhotná?

No já jsem byla fakt moc zamilovaná, takže jsem myslela že by to i mohlo být fajn. Samozřejmě mě to překvapilo a zaskočilo, ale myslela jsem, že se s Martinem k sobě nastěhuju a že bude docela rád a že to spolu nějak zvládnem. Ale bylo to docela naopak no. Když

jsem mu to řekla, tak mi okamžitě řekl, že to nechce a ať jdu na potrat. Že mi ho jako klidně zaplatí, ale že jsem se zbláznila si to nechat. Ať na to zase zapomenu.

Proč myslíš, že ho nechtěl?

No říkal, že nebude sedět doma s děckem, a taky že by ho neměl jak uživit, že je rád, že uživí sebe.

A co jsi teda dělala dál?

No co jsem dělala.. Přišla jsem s brekem za taťkou! Řekla jsem mu to. Že jsem těhotná a co mi na to řekl Martin a tak. Ten mi řekl že bych každopádně měla dodělat školu (už jsem byla ve třetíku, v posledním ročníku), ale že chápe jestli si dítě chcu nechat, že mě podpoří a zpočátku mi pomůže. Nabídl mi že bych u něho mohla bydlet i s dítětem a tak dál. Zpočátku ale byl samozřejmě naštvaný jak d'as! Křičel, že si neumím dávat pozor a tak. Ale když jsme mu vysvětlila, že jsem nic nezanedbala a tak, tak se časem uklidnil. Byl pak spíše naštvaný na Martina, že se takhle zachoval.

No a ty ses teda rozhodla, že si dítě necháš i sama jo?

jo jo.

A proč? Co tě vedlo k tomu, rozhodnout se v sedmnácti, že budeš sama vychovávat dítě?

Já nevím. Mě to přišlo strašně nepřírozené jít na potrat. A hlavně mě to všechno tak strašně naštvalo, ten Martin a tak, i kámoši, kteří brali jako samozřejmost, že půjdu na potrat, že jsem jim chtěla dokázat, že to zvládnou.

Tak jak to bylo dál s tou školou?

Požádala jsem o individuál, a dodělávala jsem ji postupně. Chyběl mi už vlastně jenom poslední půlrok, kdy už jsem nemohla chodit do školy. Tak jsem tam pak jenom za rok párkrát došla, a bylo to. Však to byl jenom učňák. Nebylo to těžké.

A jaké zaměření?

Kuchař číšník.

No a jak to dopadlo s přítelem?

Rozešli jsme se. Každý jsme měli jiný názor na život. Martin si chtěl ještě užívat a k odpovědi se vůbec nehlásil, takže alimenty neplatí. Řekl mi že bůh ví s kým to mám. No a pak už jsme se přestali vídat. Občas ho někde potkám venku, ale jinak nic.

No a tak jaké teda bylo těhotenství? Jak se tvůj život změnil?

No, zpočátku vše bylo docela při starém. Dokud už jsem nebyla tak v tom šestém, sedmém měsíci, kdy už jsem měla velké břicho. Samozřejmě jsem se uklidnila, ale děcka se se mnou normálně bavili, chodili jsme ven tak, jako předtím. Občas kino, tam na kafčo nebo na pivko. Bylo zrovna teplo, takže jsem normálně bývala s nima. Na nějaké akce jsem samozřejmě nejezdila už, nebo na chaty. To by mi ani taťka nedovolil někam odjet.

A co pití alkoholu a kouření?

No tak samozřejmě jsem se někde nezřídila že (smích). Když se šlo sednout do hospody, tak jsem si dala třeba jenom malou desítku, nebo max dvě. Nebo dvě decky vína, ale jinak fakt nic. Na to jsem si jako dávala i pozor. A kouření jsem taky omezila na minimum.

To je kolik minimum?

No tak ty dvě cigaretky za den.. Snažila jsem se.

A co třeba kávu, tu si pila?

Joo, na kafi to já jsem závislá.

A nebála jses, že všechny tyhle věci nějak uškodí dítěti?

Ty tak jako jak říkám, omezila jsem to úplně na minimum všechno.

Takže si nemyslíš, že to mohlo nějak negativně dítě ovlivnit?

Ty spíše ne.

A četla jsi nějakou literaturu o těhotenství? O miminku a tak?

Ty něco jsem tam měla doma. Prolistovala jsem si to, ale nějak extra jsem to nestudovala. Zpočátku mi radila manželka od bráchy co a jak.

A co se dělo po porodu?

Po porodu jsem furt byla u taťky. Zpočátku to byl celkem nápor no.

Co kamarádi? Už jsi s nimi nic nepodnikala?

Ale jo. Ale hned po porodu jsem byla doma s prckem, a nějak jsme se zabydlovali a zvykali si na sebe, bylo kolem něj moc práce. Ale po pár měsících se to zlepšilo a taky jsem si občas vyšla s nima. Buď hlídal taťka a šly jsme se s holkama fakt někam opít a odreagovat, nebo jsem pak často brala malou do kočárku a chodili jsme s děčkama na procházky nebo sednout na pivo. Ale samozřejmě už to nebylo jako dříve.

A s vrstevníky jsi pořád rozuměla?

I jo. Jako měli samozřejmě úplně jiné starosti než já, ale bylo to náhodou aspoň odreagování poslechnout si jaké mají problémy ve škole a tak. A měla jsem jednu kamarádku, co byla jen o trochu starší než já a taky měla dítě. Takže s tou jsem pak často chodívala.

A tobě starý styl života nechyběl?

Samozřejmě že chyběl, ale Lucinka mi dost změnila pohled na život. Jak jsem už říkala, neseďm pořád doma. Podnikám samozřejmě plno věcí. Ale dostala jsem ale myslím rozum, a drogy nebo něco takového m už nepřitahuje vůbec.

A co tvůj současný přítel? Odkdy spolu jste?

Asi po půl roce od narození Lucky jsem si našla nového kluka. Zpočátku jsme se jen tak stýkali, nezávazně chvíli, nechtěla jsem si nic vážného začínat po zkušenosti s Martinem. Ale časem jsme se dali dohromady, a po roce vztahu jsme se k sobě nastěhovali. Našli jsme si malý podnájem, a do teď v něm vlastně bydlíme.

A jak jsi celou situaci zvládala finančně?

No tak zpočátku samozřejmě taťka platil hodně věcí a živil nás. Bez něho nevím co bychom dělaly a kde bysme bydlely. A taky jsem občas chodila na příležitostné brigády. V tom taky pomohl taťka - že mi hlídal malou a já mohla jít pracovat. Teď už se o nás stará Pavel, ten můj současný přítel. Pracuje dost, aby si slušně vydělal. Mě končí mateřská a Lucka půjde do školky, tak si taky najdu nějaký přivýdělek.

A maturitu jsi si nedodělávala?

Ne no.

Proč?

No já nevím. Myslím, že mě někde zaměstnají i tak. Aspoň jako servírku nebo tak. Nějak na to nebyl čas.

Přemýšlíš, že by sis časem dodělala další vzdělání?

Jo už jsme se o tom bavili i doma. Ale to spíše, až Lucka začne chodit do školy a bude prostě starší. To si pak asi dodělám maturitu.

Vidím, že pořád kouříš. Začala si hned po porodu zase více kouřit?

No hned úplně ne. Ale do pár měsíců jsem se zase dostala s tím kouřením tam kde jsem byla.

A kouříš v bytě nebo v přítomnosti Lucky?

V bytě ne. Chodím na chodbu. A když jdeme třeba na procházku ven tak si zakouřím.

Myslíš si, že doba tvého těhotenství byla správná nebo by jsi teď, s odstupem času, odložila těhotenství na později?

Jsem ráda že to dopadlo tak jak to dopadlo. Nelituju toho, protože mám Lucinku. Možná by to později bylo jednodušší ale co se stalo se stalo.

Myslíš, že jsi na příchod dítěte byla dobře připravená?

No, tak jako bylo mi sedmnáct, osmnáct. Dost věcí mě překvapilo a zaskočilo.

Dokážeš o sobě říct, že se dítěti věnuješ opravdu na sto procent?

Tak jako určitě jo. Věnuju se mu jak jenom můžu. Ale nejde to přece být nonstop jenom doma s děckem. Občas si prostě potřebuju odpočinout a odreagovat se. Zvlášť když vidím, jak jsou ostatní kolem mě bezstarostní. Ale jako určitě se Lucce věnuju jak jen to jde.

Přemýšlela si o tom, kolik dětí by jsi chtěla? A v kolika je tak čas na další?

No tak jako já teď každopádně žádné další dítě nechci. Těším se, až mi skončí mateřská a já budu moct aspoň někam do práce a začne trochu změna. Určitě teď další dítě ne. Zatím je v nedohlednu.

A jaký je podle tebe ideální věk na to, mít první dítě?

No, tak určo až když si člověk něco našetří, a postaví se na vlastní nohy a ví, že má partnera který ho podrží. Tak pak. Přímo věk to nevím. U každého je to asi jinak.

Myslíš, že jses změnila? Že teď máš jiné hodnoty, než před Lucinkou a je z tebe jiný člověk?

Tak jako ne jiné, ale před ty staré se samozřejmě zařadila Lucka a můj partner a celkově náš rodinný život. Jinak to docela i platí. Pořád mi moc záleží na kamarádkách a vlastně i pořád miluju nakupování (smích). Ale určitě máme třeba na dost věcí odlišné názory s děčkama, které jsou stejně staré jako já. My musíme dost šetřit a tak a taky se nedívat jen na sebe, ale i na to, aby se měla dobře Lucka a ne jenom my.

Rozhovor č. 2 - Kateřina Z.

22 let

Dvě děti - 7 měsíců, 4 roky a devět měsíců

Bydlí v bytě s přítelem, který je otcem druhého dítěte

S otcem prvního dítěte se stýká, ten platí alimony 1000kč měsíčně

Základní vzdělání

Neřekla by jsi mi stručně něco o sobě, tvých partnerech a dětech?

Jo, to bude asi jednodušší no.. (smích) Takže, poprvé jsem otěhotněla v sedmnácti. Tehdy jsem chodila s Jirkou a on byl otec. Narodila se nám Sabinka a zůstali jsme spolu další přibližně tři roky a docela nám to i klapalo. Pak jsme se ale rozešli, a já jsem si našla nového přítele. Musela jsem ze zdravotních důvodů vysadit prášky na měsíc, a zrovna v tomto období jsem znovu otěhotněla. S novým partnerem - Peťou, jsme spolu byli teprve pár měsíců, když se to stalo, ale jsme spolu do teď. Bydlíme spolu.

Vraťme se teda na začátek, když ti bylo sedmnáct, ještě do doby, než jsi byla těhotná.

Jak jste to tenkrát s Jirkou měli? Co jsi tak dělávala celé dny a jak jsi vlastně celkově žila?

Normálně úplně. Prostě venku s kamarády, s Jirkou, v létě se pořád někam jezdilo když byly prázdniny, grilovalo se a zevlilo se venku. Přes zimu se spíše sedělo v hospodách, pařili jsme a chodili na různé pařby a podnikali blbosti. A chodila jsem tehdy do školy vlastně.

A co pro tebe tehdy bylo nejdůležitější?

No tak samozřejmě Jirka, a taky všichni lidi co mě obklopovali. Většina z nich jsou moji dobří kámoši do teď. Byli jsme banda asi dvaceti lidí, možná i více a bylo to super. Scházeli jsme se každý den, hned po škole a byli jsme spolu vlastně pořád.

Jak je možné, že jsi otěhotněla? Nepoužívali jste žádnou antikoncepci?

No jako používali jsme kondom. Ale někdy jsme spolu spali i bez něj, jen tak přerušovaně.

Jak jsi se cítila, když jste zjistila že jsi těhotná?

No to byl trochu průser, protože jsem to zjistila až ve třetím měsíci. Já jsem prostě pořád měla menstruaci. No a to už bylo pozdě na potrat. A ještě k tomu, když jsem si uvědomila co jsem ty tři měsíce dělala a pila..No byl to asi tak trojnásobný šok prostě. Neměla jsem ani možnost se rozhodnout, jestli si ho nechat nebo ne. Bylo to jasné no.

Kdyby jsi to zjistila dříve, šla bys na potrat ?

Asi jo, asi bych šla..samozřejmě nevím, co bych dělala, ale myslím, že bych asi šla. Dyt' mi bylo sedmnáct. Necítila jsem se zrovna připravená na to vychovávat dítě.

Co na to říkali rodiče?

Mamka nebyla nadšená samozřejmě, ale co měla dělat, postupně se s tím smířila a nechala nás u nás i bydlet.

A partner?

No, tak co měl dělat.. On přestal chodit do školy a snažil se nějak vydělávat.

Jak?

No tak našel si na chvíli práci a kšeftoval s trávou. To on dělal vždycky, akorát začal trochu více.

Takže on vás živil penězi z drog?

Noo to tak nesmíš brát. Prostě kamarádům prodával marihuanu. Dneska se dějou i horší věci a kšeftuje se s mnohem tvrdšíma drogama. Měli jsme takhle aspoň peníze na to, abychom se odstěhovali do podnájmu. Malá se měla dobře, starali jsme se o ní jak jsme mohli a většina peněz šla do ní.

A školu jsi jakou studovala?

Učební obor řezník.

A dodělala jsi ji?

Ne

Proč?

Ted už vím že to byla chyba, ale po sedmém měsíci mě už nechtěli nechat chodit do školy. A já jsem rodila v červenci a pak už jsem znova prostě nenastoupila, měla jsem všeho hodně.

A jak jsi se chovala v těhotenství? Nastala nějaká změna?

Chodila jsem s děčkama pořád, ale už jsem samozřejmě tak nepila, maximálně jsem si dala pivko nebo trochu vína a kouření jsem omezila. Úplně jsem sice nepřestala, ale snažila jsem se. Dala jsem si jenom tři, čtyři cigára za den třeba. Předtím jsem vykouřila krabičku. Takže to bylo velké omezení. Ale jinak jsem to zvládala docela. Kamarádi mě brali pořád stejně.

No po porodu jsi tedy bydlela i s přítelem u své matky?

Jo, ale to jenom prvních pár měsíců. Aby mi pomohla a všechno ukázala a tak.

A chodila jsi na nějaké předporodní kurzy nebo četla jste nějakou literaturu o těhotenství?

Ne ne, to ne.

A jak jsi trávila čas po porodu s dítětem? Nestýskalo se ti po starém životě?

U sabinky mi přítel moc nepomáhal a často ji hlídala mamča. Nechtěla jsem být sama doma, tak jsem vcelku byla s kámošema skoro pořád. Odpoledne jsme si zašli někam sednout a tak a jak byla už trochu větší, tak jsme normálně s kočárem chodili za děčkama ven sednout do hospy, pogrilovat a tak. Ale u Viki už mi současný přítel dost pomáhá a uklidnila jsem se myslím, nepotřebuju už být tak hodně s kámošema, v hlídání se střídáme a zajdu si s holkama občas. Třeba každý druhý pátek jenom. Tehdy bývalý přítel byl pořád venku, tak mě nebavilo sedět sama doma.

Co ti na mateřské scházelo nejvíce?

Vcelku nic, byla jsem vlastně s děčkama pořád. Když jsme přišli do naší oblíbené hospody, třeba v létě, tak si tam Sabka myslím dost užila. Všichni se jí věnovali a hráli si s ní a tak.

Rodiče ti teda pomáhali hodně?

Jojo, mamča moc u sabinky. Ted už hlavně přítel.

A jak to bylo s penězi? Zvládali jste to?

No tehdy si přítel vydělával hlavně tím prodáváním trávy. Mezitím měl jen tak přechodné práce a nikde nevydržel. Ale neměli jsme se nějak extra špatně. Teď má nový přítel už normální práci, takže už se máme dobře..relativně.

A jak to, že jste se rozešli?

No nevím. Nějak už to neklapalo. Byli jsme spolu už hrozně dlouho. A on nebyl zrovna rodinný typ. Je to ještě takové děcko, pořád by někde běhal po venku a tak. Jako já taky zrovna nemusím sedět pořád doma, to neříkám, ale tak vím jaké jsou mé povinnosti.

A vídá se teď se Sabinkou normálně? Nebo jak to mezi sebou mají?

Jako jo, vídá se s ní, něco na ní i platí, ale že by byl nějak zapálený a aktivně si ji chtěl brát každý víkend to ne. Dávám mu volnost. Může s ní být kdy chce, nejsme spolu nějak pohádaní, ani na sebe hnusí. Záleží na něm.

A od expřítele jsi se přestěhovala rovnou k novému?

No vlastně stručně řečeno tak nějak ano. On je moc hodný a má strašně rád Sabinku a i Viki. Zpočátku jsme byli hlavně hodně dobří přátelé a strašně moc mi vypomáhal, abych utáhla byt a tak. No ale pak se stalo, že jsem otěhotněla znova. Je to neuvěřitelné, ale zjistila jsem, že čekám dítě až v pátém měsíci. Měla jsem zdravotní problémy a musela jsem si dát pauzu v braní antikoncepce. No a zrovna v té jsem otěhotněla.

A jak je možné, že jsi to zjistila až tak pozdě? Vždyť to přece musíš poznat, ještě k tomu když už to bylo druhé dítě ?

No já nevím. Zase jsem měla celou dobu menstruaci a neměla jsem ani žádné břicho!

A kdyby jsi to zjistila dříve, šla by si na potrat?

Vzhledem k tomu, že to bylo chvíli po rozchodu s Jirkou, Péťu jsem znala jenom krátce a peněz navíc taky moc nemám, tak asi jo. Ale dopadlo to relativně dobře a jsem samozřejmě moc ráda, že Viki mám.

A co tvůj společenský život?

No tak jak jsem říkala. Docela jsem se uklidnila a tím, že Pét'a moc mezi lidmi chodit nepotřebuje, tak jsme spíše doma. Tehdy mě to prostě štvalo, že on si někde lítá a užívá a já jsem doma s dítětem sama. Teď taky chodím s kámoškama, ale občas.

A ty jsi pořád kuřačka že?

Jo jsem.

A tak to ses nebála, že alkohol a cigarety dítěti nějak uškodili? Že bude mít následky? Říkala jsi, že kouříš skoro balíček denně.

No bála jsem se. Doktor mě poslal na vyšetření plodové vody a z ní bylo patrné, že je dítě v pořádku. Jak jsem se to dověděla, tak jsem samozřejmě alkohol i cigarety omezila hodně.

A co je pro tebe teď nejdůležitější?

No asi hlavně to, abychom byli všichni zdraví a aby se nám dařilo.

A co vrstevníci?

Jako my se vídáme pořád. Chodí za mnou, dvě kamarádky už mají taky děcko, chodíme na procházky a tak. Takže jako nestěžuju si.

A kdyby jsi měla na výběr, chtěla by jsi svůj život uspořádat jinak? Počkat s dětmi?

Určitě jo. Kdybych tehdy neotěhotněla tak brzo, dodělala bych si školu a našla si třeba zodpovědnějšího partnera, myslím si, že by to bylo lepší. Ale jako jsem teď moc spokojená. Kdysi jsem byla více divoká a asi jsem se nechovala na sto procent jako matka, ale teď už se vše uklidnilo, jsem ráda že mám Pét'u a konečně jsme taková rodinka.

Rozhovor č. 3 - Sylva M.

22 let, jedno dítě 5 a půl roku

Bydlí s rodiči v bytě (+bratr)

Otec s nimi není ve styku, neplatí alimony

základní vzdělání

Jak jsi trávila čas v posledním roce předtím, než jsi otěhotněla?

No bylo mi šestnáct. Tak jsem asi mohla..Chodila jsem do školy, ale hlavně ven s děckama. Do hospod na pivko, líтали jsme po venku, posedávali na lavičkách s vinčem, pořád něco jsme podnikali. A do školy jsem taky chodila. Ale to mě děsně nebavilo.

Kde jsi bydlela a s kým?

No bydlela jsem s našima a bráchou v bytě ve městě. Ale chvíli předtím než jsem otěhotněla, se naši přestěhovali do baráku za městem, a já jsem zůstala v bytě s bráchou. Tomu tehdy bylo 22.

A měla jsi nějakého přítele?

Jo, Honzu. Byli jsme spolu asi dva měsíce, když jsem otěhotněla.

A používala jsi nějakou antikoncepci?

Používali jsme kondom.

Jak jsi se cítila, když jsi zjistila, že jsi těhotná?

No byl to šok úplně! Nevěděla jsem co mám dělat. První dva týdny jsem to nikomu neřekla. Jenom nejlepší kámošce.

A pak jsi to teda řekla komu?

No rozmyslela jsem si první, že asi na potrat nepůjdu. A pak jsem to šla říct Honzovi.

Co na to říkal?

Byli jsme spolu chvíli, moc jsme se neznali. Koukal na mě jako blázen. Zpočátku si myslel, že si dělám srandu z něho a že to říkám jenom tak. A když mi pak uvěřil, že je to prav-

da, začal se mi vyhýbat a přestali jsme spolu být v kontaktu. Jako ono to nebyla žádná velká láska. Spíše taková známost.

A pak jsi to řekla rodičům jo?

Jo no. Přišla jsem domů s tím, že jsem těhotná, ale že tatínek se jaksi nehlásí. No byl to průser jako sviňa.

Proč jsi nešla na potrat?

Mamka nechtěla, abych šla na potrat, nesouhlasí s nimi, ona je věřící i taťka. Bylo mi šestnáct, takže to vlastně rozhodli na mě. Ale jako já bych si ho stejně asik nechala.

A školu jsi jakou studovala?

Dvouletý obor, prodavačka

A dodělala jsi ji?

Ne

Proč?

Do zkoušek mi chybělo už jen pár týdnů, ale protože jsem byla už v sedmém, tak jsem nemohla do školy chodit. Je na to prý nějaký zákon nebo nevím. Ale prostě už mi to zakázali.

A proč si to pak nedodělala dálkově? Nebo jako individuální studium?

Protože už se mi nechtělo. Bylo by to složité moc.

A tak to se nebojíš, když máš jenom základní vzdělání, že dítě třeba neživíš?

Ty tak zatím jako to jde. Já si myslím, že na té škole až tak nesejde. Samozřejmě mě to štve že. Ale co nadělám. Snad si něco najdu i tak.

Kouřila jsi před těhotenstvím?

Jo kouřila.

A jak moc?

Hm, já nevím. Normálně. Pár cigaret za den.

Co pro tebe tehdy nejvíce znamenalo? Které hodnoty byly ty nejdůležitější?

Hmm, snažila jsem se, abych vypadala dobře a taky jsem chtěla mít co nejvíce kamarádů. Samozřejmě mi hodně záleželo i na rodičích, a chtěla jsem s nima taky trávit čas, ale navrch měli kamarádi a hlavně sranda. Prostě tak celkově, volný čas asi.

No a tak jak probíhalo těhotenství? Byla to nějaká změna? Kromě toho, že ti samozřejmě rostlo břicho?

(smích) No. Tak jako prvních pár měsíců mi to přišlo super. Bylo všechno jako dřív, akorát mi bylo občas trochu po ránu špatně, víš jak, ale jako jinak nic. Nechácala jsem co s tím všichni tak nadělají. Chodila jsem s holkama normálně ven, ještě vlastně i do školy, akorát jsem se třeba pořádně oblíkla, ať mi nefouká na břicho nebo tak že.

A co alkohol a cigarety? Omezila jsi to nějak?

Ty jako tak alkohol jsem nikdy nepila nějak extra moc. A v těhotenství jsem to samozřejmě omezila. To jsem nepila skoro vůbec.

To je co, skoro vůbec?

No jako že jsem si dala třeba fakt dva loky vína, když jsme někde seděly. Jen tak na chuť. Nebo jsem si cucla piva. Ale jinak nic.

A kouření?

No zpočátku jsem docela i kouřila. Ale pak jsem už měla rizikové těhotenství, takže jsem přestala úplně.

Měla jsi rizikové těhotenství?

Jo no. Bohužel jo. Druhou půlku těhotenství jsem se jenom válela doma a nikam jsem nemohla. Byl to vcelku děs jako, ale aspoň jsem si na takový styl navykla. nechodila jsem pak už vůbec ven. A kámošky pořád něco podnikaly a měly jiné starosti než se mnou pořád sedět doma. Ale jako samozřejmě mě navštěvovali a tak.

A ty ses nebála, že tyhle věci, jako je kouření, budou mít negativní vliv na to dítě?

Ty tak jako jedna nebo dvě cigaretky za den, to se nemůže nic stát. Já jsem měla stresy a problémy, bála jsem se jak to bude a taky než jsem se s tím vyrovnala, tak jsem potřebovala něco jako je kouření.

A kde jsi teda vlastně bydlela?

No bydlela jsem pořád s bráchou v tom bytě. Ale rodiče pak měli nějaké finanční problémy, tak se pak z baráku přistěhovali zpátky k nám. Takže teď jsem v jednom pokoji já s malou, ve druhém bráchové a naši mají ložnici.

A tam bydlíš ještě i teď?

Jo tam no.

A neuvažovala jsi, že by ses přestěhovala do svého?

Tý jo, tak na to já nemám peníze abych uživila i dítě i byt. A mě to doma i vyhovuje. Jsem aspoň s mojí rodinou.

Četla jsi nějakou odbornou literaturu v těhotenství? Zajímala ses o to, jak dítě vychovávat a jak se o něj správně starat?

Ty tak já jsem měla doma mamku. Takže ta mi většinu věcí řekla a ukázala.

A jak jsi trávila čas po porodu s dítětem? Nestýskalo se ti po starém životě?

Hned po porodu jsem už nikam moc nechodila. Teď, když je děcko starší, si občas zajdu někam, ale jsem spíše doma. Hraju na kompu, koukáme s Adélkou na telku a hrajem hry a tak.

Takže jsi byla spokojená? I teď jsi?

Ty i jo. Jako já jsem to nikdy nějak extra nepotřebovala se někde pořád tahat a tak. Takhle mi to vyhovuje.

Co ti na mateřské scházelo nejvíce?

Asi nic, doma je pohoda, jsem furt u našich, takže když si chcu někam zajít tak není problém, protože pohlídají.

No a nevádí ti, že si na dítě sama? Že nemáš přítele a tat'ku pro dítě?

Samozřejmě, že bych chtěla nějaký vážný vztah. Ale rozhodně mi nevádí, že nejsem s biologickým otcem Adélky Honzou. Nebyla jsem do něj nějak extra zamilovaná, takže mi nechybí. Zrovna teď sice nikoho nemám, ale občas si někoho najdu. Sice to zatím bylo jen na chvíli vždycky, ale tak snad se to spraví časem.

Dokážeš se uživit sama, nebo ti pořád vypomáhají rodiče?

Mamča s tatškou mi pomáhaj dost. To jo no. Ale teď chodím na brigádu do obchodu prodávat. Adélka už je docela velká a na moji mamku je zvyklá. Ta s ní bývá doma, když já jdu na brigádu.

Když se koukneš nazpátek, byla doba tvého otěhotnění správná?

No tak určitě ne. Samozřejmě že by bylo pohodlnější dodělat školu, užít si mládí, najít si nějakou lásku a až pak mít dítě. Ale mě vlastně vyhovuje vše tak, jak je teď. Malou miluju, a nemyslím si že by mi nějak zkazila život nebo vzala mládí. Díky rodičům vlastně můžu dělat skoro všechno.

Plánuješ si teď dodělat školu?

Asi ne.

Ani v budoucnu?

To vůbec nevím.

Proč?

Nechce se mi teď. Mám plno starostí a zatím se máme dobře i tak. Možná nějaký rekvalifikační kurz někde.

Chtěla by jsi někdy další dítě?

Tak někdy určitě jo. Ale až bude vhodná doba a budu mít stálého partnera. Ale určitě to nechcu v blízké době. Teď když už je Adél konečně starší, je to s ní lepší, tak nechci zase takového malého prcka.

A myslíš, že jsi se s rolí matky ztotožnila na sto procent?

Jako myslím že i jo. Právě tím, že jsem mladá si myslím, že Ad'ce i lépe porozumím až povyroste.

Jaký si myslíš, že je ideální věk na to, mít první dítě?

Tak to nevím. Zaleží asi člověk od člověka. Ale asi tak po té střední škole..Něco kolem těch 22.